

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul II

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, Dimitrie Gusti, Mihai Popovici,
G. Bogdan-Duică, Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu, N. Ghiulea și Ion Clopoșel

Exemplarul

Nr. 18.

C L U J , D U M I N E C Ă 3 M A I

Lei 12.

C U P R I N S U L :

ACTUALITĂȚI: Jubileul lui Zaharia Bârsan :

Un sfert de veac . . . . .
Despre un prieten . . . . .
Efectul social al teatrului lui Bârsan . . . . .
Doi sărbătoriți: Zaharia și Olimpia Bârsan . . . . .
Zaharia Bârsan și Săliștea . . . . .
1 Mai . . . . .

Al. Ciura
G. Bogdan-Duică
Ion Clopoșel
Onisifor Ghibu
I. Lupaș
H. Trandafir
Mihail Șerban
H. P.-Petrescu
Aurora Lăpuștean

PROBLEME SOCIALE: Formularul unui chestionar sociografic
Silvio Pellico, un apostol al autodeterminării popoarelor
Bibliografie sociologică

DISCUȚII LITERARE: Poesia populară (un manuscript;
E. Dobrotă: Lăcrimioare)
Din dicționarul greșelilor ortografice . . . . .

G. Bogdan-Duică
Axente Banciu
Onisifor Ghibu
Sabin Cioranu
Dr. Tr. Nichiciu

PROBLEMA CULTURII: Insemnări culturale asupra Basarabiei
PROBLEME ECONOMICE: Situația financiară a pieței mondiale
Criza financiară și dobânda . . . . .

Săptămâna economică-financiară: S. R. F. — Expor-
tul vitelor. — Comercializare și regie. — Legea beutu-
rilor spirituoase. — Iar refacerea căilor ferate. — Impor-
tăm grâu.

N. Ghiulea

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru (Turneul De-
metriade: „Făt-Frumos“ de H. Furtună); Cărți, reviste,
ziare. (Arhiva someșană, Zări senine, Gazeta Școalei,
Salonul literar, Cuvântul dascălesc, Țara de jos) . . . . .

B. & B.

CRONICI DIVERSE: Formularul chestionarului social-economic. — Un colțisor germano-slav.
— Fatalități istorice. — Congresul filologilor români. — Mișcarea economică-națio-
nală populară. — Hoți în minele de aur dela Brad. — Criștior. — Svehla. —
Improprietărirea în Cluj. — Folklor maramureșan. — Răspunsul „Universului”.
— Concertul d-nei Lucia Cosma. — Bibliografia lui Z. Bârsan. — Comemorarea
lui Vasile Lucaciu. — Hindenburg.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8

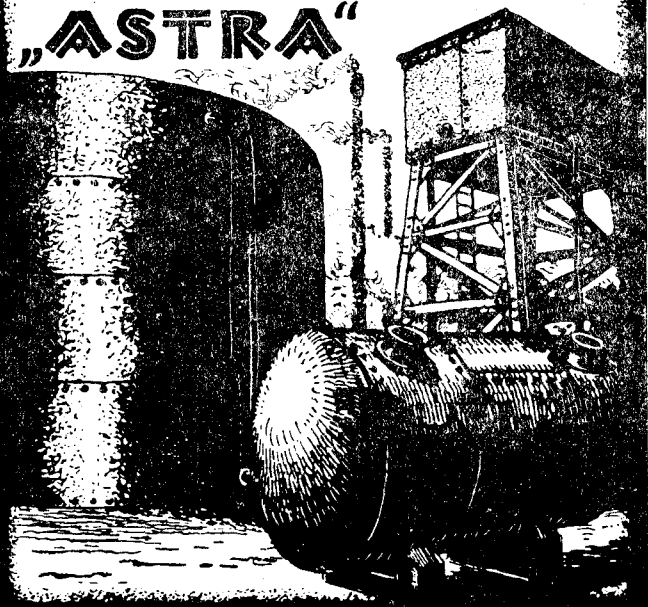
Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite.
In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

PENTRU

REZERVOARE

DE TOT FELUL - DE TOATE DIMENSIUNILE
PENTRU TOATE LICHIDELE
CEREȚI OFERTE LA

„ASTRA”

ASTRA PRIMA FABRICA ROMÂNĂ DE VACUANE ȘI MOTOARE S.A.
UZINELE ÎN ARAD - DIR. GEN. ÎN BUCUREȘTI STR. L. CATARGIU 11.

„Cultura Națională” S. A. de Editură

București, Strada Paris No. 1. :: Telefon No. 57-62

Cărțile cari nu se găsesc la librării, pot fi comandate direct la „CULTURA NAȚIONALĂ” Strada Paris No. 1 București, care le expediază prompt franco, dacă se trimit banii înainte prin mandat poștal sau cu ramburs, adăugându-se cheltuelile de ambalaj și expediție.

„CULTURA NAȚIONALĂ”

editează 42 biblioteci proprii, Publicațiile Academiei Române, Publicațiile Institutului Social Român, Arhiva pentru Știința și Reforma Socială, Natura, revistă pentru răspândirea științei. — Tipărește: Anuarul României pentru comerț, industrie, meserii și agricultură Rudolf Mosse; Pandectele Române, Buletinul Camerei de comerț din București, Buletinul Cărtii, Arhiva C. F. R. Atelier artistic pentru reclame litografice. — Cea mai mare, mai modernă și mai perfecționată instalație de Tipografie, Litografie și cărți Cartonage de cărți, Cartonage, Confecțiuni de hârtie.

„Cartea Românească” Societatea Anonimă București Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriolipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage, Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucări, etc.

„Fotoglob” Atelier special de fotografie.

Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5,
București.

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64 (Librăria Sfetea). Str. Șelari No. 12 (Librăria Joanițiu). Str. Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseanu Bonaparte No. 68-72.

SUCURSALE:

Cluj: Piața Unirii 7 și Călea Dorobanților No. 14-16
Timișoara: Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea Târnavei” S. A. Diciosânmărtin.

Banca Ardeleană și Casa de Economie Soc. Anon.

a ținut în ziua de 24 Aprilie Adunarea ei generală anuală. Profitul curat ralizat (exclusiv Lei 1 000 000 — plasat pentru fondul de rezervă al creanțelor dubioase,) a fost de Lei 2,230.000 —. În privința repartizării acestui profit adunarea generală a acceptat propunerea direcțiunii, în sensul ca Lei 200.000 — se vor plasa în capitalul de rezervă ordinar: Lei 1,920.000 — se vor plăti ca dividendă de 8% capitalului acționar de Lei 24,000.000 — Acțiunile în val. nom. de Lei 500 — cu cupoanele Nr. 30 vor putea fi preschimbate pentru suma de Lei 40 — de bucată, dela 1. a lunii viitoare, la cassiera principală a institutului și la filialele sale, cum a fost cazul și în anul trecut.

Adunarea generală a ales pe termen de trei ani următorii membrii în consiliul de administrație: Conte Bela Bethlen, moșier, Conrad Czeli, mare industriaș, Ioan Lapedatu deputat, Carol Nagy, episcop ev. ref. (nou) Dr. Iosif Papp, Prefecț, în pensie, Dr. Augustin Pordea, deputat și Conte Bela Vass, moșier. Ca membrii ai comisiunii de supraveghiere au fost aleși: Conte Rudolf Horváth-Tholdy, moșier, Liviu Lazar, director de bancă, Dr. Octavian Utalea, primarul orașului nostru și Coloman Vikol, președintele sedrii orfanale în pensiuine.

LIBRĂRIA

V. ROMAN, DEJ

Depozitul tuturor editurilor din țară: Cărți literare, școlare, științifice și bisericești. Procură orice carte din țară și străinătate, precum reviste și jurnale străine. — Mare magazin de hârtii, registre, caiete, carnete, impri-mate, stampile etc. Articole de birou, de pictură și desen artistic și tehnic.

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDACȚIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUMINECĂ 3 MAIU 1925

Anul II Nr.-ul 18
NUMĂRUL: LEI 12

JUBILEUL LUI ZAHARIA BÂRSAN

UN SFERT DE VEAC!

Iată, prietenii lui dela — cum să spun? — sfârșitul veacului al XIX-lea, încercăm să ne înșirăm amintirile, și izbutim cu greu.

Zaharia Bârsan rămâne un prieten nedespărțit al primăverii noastre literare — începem cu „Familia” și încheiem cu „Luceafărul” — dar el a rămas veșnic tânăr și ferice, și e, probabil, cel din urmă romantic, care a mai rămas în picioare.

Criticul literar ar trebui să scrie o amănunțită dare de seamă asupra poeziilor lui lirice, apărute de curând în a doua ediție; asupra strălucitei lui opere „Trandafirii roșii”, și ar putea chiar să-l întrebe, pentru ce nu mai scrie nimic, de o bună bucată de vreme, în zilele când atâția nechemăși se întind tot mai stăruiți, în sanctuarul, mai puțin rezistent, al literaturii contemporane?

Sunt chestii mai înalte acestea și cad în competența supra-oamenilor, cari conduc azi destinele literaturii noastre.

Avem însă și noi, Ardelenii ofranda noastră de recunoștință: la această serbare culturală.

Eram student când el a venit pentru întâia oară la Abrud, cu d-șoara Olympia Brașoveanu. A fost un entuziasm indescriptibil. S'a pornit o propagandă prin toate orașele din jurul Abrudului, și reprezentarea a fost așa de reușită, încât chiar noi, matađorii — chipurile — acestei propagande, abia am reușit să ne asigurăm un loc de stal, în sala încăpătoare a hotelului „Detunata”.

Pe urmă, la Blaj.

Pentru noi, dascăli tineri și entuziaști, era un deliciu să privim cum aproape o mie de elevi ascultau, cu adevărată evlavie, dicțiunea clară, revelația ce le-o aducea acest tânăr apostol, al unei lumi „ce va să vie”.

Nu am la îndemână nici măcar datele biografice, ca să complectez activitatea prietenului meu, în aceste efemere rânduri.

Iau „Enciclopedia Română” — nu e nici un șir. Explicabil; el era pe atunci un elev foarte sărăcuțos al liceului din Brașov. Volumul lui despre turneul artistic din Ardeal mi l-ai pus pe foc bravii detectivi, cari salvau ultimele resturi din anturajul unui tron menit prăbușirii.

Dar mă gândesc: totuș să remarc și eu ceva, din munca unui artist, care ne-a elevat sufletește, în atâtea rânduri.

Să reținem deci: „Poemul Unirei”.

În iarnă anului 1918, după ce trecuserăm prin toate ororile surghiunurilor și a războiului, am avut ocazia să asistăm la reprezentarea acestui poem, cu inima palpitândă; de marile emoții ale vremurilor, ce se precipitau.

Am ascultat dicțiunea distinsă a doamnei Olympia; am văzut cum toate provinciile desrobite revin la Patria-Mamă, și nu ne-am mai putut stăpâni lacrimile ce ne inundau.

Prietene Zaharie, tin să-ți aduc și eu primosul de recunoștință, pentru acele lacrimi, ce mi le-ai stors, în clipele când răsărea un soare nou, peste o lume și vieată nouă...

AL. CIURA

EFFECTUL SOCIAL AL TEATRULUI LUI Z. BÂRSAN

Printre razimurile culturii românești din Ardeal găsim și teatrul lui Zaharia Bârsan. Societatea românească amenințată cu disocierța vitalității sale de către pericoul maghiarizării, primia cu entuziasm vizitele, totdeauna discrete de altfel, ale Thaliei române conduse de Z. Bârsan. În Z. Bârsan vedeam triumful artei românești, ba ceva mai mult: al cuvântului românesc. Impotriva limbii române se angajase o campanie zdrobitoare, școala nu se închidea, în administrație și toate înstituțiunile predomină limba maghiară. Venia Z. Bârsan cu vorba sonoră și înăripată a scenei din țara liberă și fiecare cuvânt trezia în sufletul nostru rezonanțe adânci, par-că-nouii resorturi ni se deschideau menite să reîntărească ființa noastră etnică. Venia vizitorul cu teatrul ca o oază de tumină și speranță întăritoare, fără șgomot. Cu un repertor din spirituale comedii franceze ne cerceta destul de des, cu actori și fără (găsind aici profesori cari se improvizau la nevoie în actori pe o seară), fiind atras cu dragoste de pământul Ardealului.

Rolul social al teatrului este recunoscut și noi nu putem rămâne străini față de sărbătorirea atât de legitimă a maestrului Bârsan. Teatrul lui Bârsan este una din forțele crescute în sânul societății și cari contribuie la dezvoltarea acesteia. De aceea, cu ocazia jubileului de 25 de ani pe scenă, îi aducem omagiile și recunoștința noastră.

ION CLOPOȚEL

DESPRE UN PRIETEN

Z. Bârseanu, suflet reslătit de copil în „tară“, suprafață liniștită — așa-l simțiiu de când îmi era elev la o școală din București, — dar, ca și apele liniștite, cu fund adânc, ascundea în sine visuri poetice și întrupări dramatice. Amicul lui I. Chendi mă ținea în curent cu înaintările sale la conservatorul bucureștean. Știindu-l om liniștit, m'a surprins curajul de-a bravă granița și a duce în Ardealul încă unguesc — arta românească. Aproape tot o bravură a fost și a doua încercare, la care, însă, asistăm așa de des în teatrul Clujului. Faptele descoper și pe omul de voință, care *trebuie* să fie orice artist dramatic.

O conversație scurtă între mine și on. director al teatrului național din Cluj:

— Și ce vârstă-i dai lui Hamlet? (Se pregătia să-l joace.)

— Apoi, după textul cutare, din scena cutare, trebuie să fie de atâția ani...

Eră exact așa!

Altă conversație: Odată, cu dl Nottara vorbiam tot despre Hamlet. Nottara cunoștea perfect comentariul lui St. Victor, pe care în limba germană l-a tradus însăși regina Elisabeta a României și care — mi căzuse în mâni, de curând.

Legătura: Nu este, așadar, numai firească înclinare a poetului Bârseanu, ci este și actoricească școală bucureștenească a aprofundă psihologicește: rolul, piesa, atmosfera ei și a găsi din lăuntru spre afară: gestul, mișcarea, tonul, pausa, toată întruparea.

Dacă-mi aduc bine aminte ce fel de teatru se jucă în Ardeal — cu toate că el avea talente —, trebuie să mărturisesc că progresul mi se pare acum enorm. Diletantismul s'a retras la sate; orașele se deprind și cer mereu artă tot mai veritabilă; un vis vechiu, depela 1868—70 s'a realizat. *Urcăm mereu!* Și printre cei ce urcă înainte, fostul meu elev — acum amic — este o figură, care chiamă mereu spre tot mai sus.

Artiștii dramatici au o pricină gravă, să fie nemulțămii. Statuia rămâne, tabloul rămâne, versul rămâne; generațiile viitoare le regășesc par'că ar fi azi. Dar *jocul* artistului pier; nici descripția criticului, nici fotografia nu-l transmite posterității în plenitudinea vieții create clipă cu clipă. Ei pot trăi numai în imitația celor ce le urmează; imitația-i mân-

tuește de întunecarea amintirii, de trecerea în textul cenușiu al vreunei opere de istorie teatrală. Decât un capitol de analiză istorică-psihologică, mai bine imitatori, elevi! Zaharia Bârseanu este din cadrul înaintașilor săi bucureșteni; dar cadrulul i-a adaos o producere proprie, care nu a reușit, însă, să iasă și din cadrulul rasei: noastre; cum visează 'n vers, Z. Bârseanu visează și 'n joc, caută frumosul, idealizează. Corpul-i înlesnește atitudinea fizică corespondentă idealizării sufletești. Rolul realist, naturalist chiar se resimte totdeauna de această fundamentală

notă caracteristică. Rămâie cum este! Rămâie *sincer cu sine*, pentru că sinceritatea este și pentru atât de adeseori „prefăcutul“ actor o însușire care-l apără de un rău; pentru că ea răsare din veritabil și — păstrează veritabilul. Iar pe acesta-l cerem ori cărei arte, nu numai artei dramatice. Din cauza *aceasta* niciodată nu-l vor uita nici sufletele, nici culisele, nici zidurile.

Dar despre uitare și păstrare doresc să vorbească, abia peste mulți, peste foarte mulți ani, ceice vor fi pe unde eu de mult nu voiu mai fi fost!

G. Bogdan-Duică

DOI SĂRBĂTORIȚI: ZAHARIA ȘI OLIMPIA BÂRSAN

Ardealul românesc sărbătorește, cu drept cuvânt, pe cel dintâi artist dramatic al său, pe Zaharie Bârsan, care de 25 de ani aruncă cu mână largă sămânța Frumosului pe întreg întinsul acestei țări dornice de lumină și de progres.

L-am urmărit și eu pe sărbătorit în cursul întregii lui cariere artistice. L-am văzut la prima lui pășire pe scena din Brașov, acum 25 de ani, — i-am ascultat prima conferință despre „Arta dramatică“, acum vre-o 20 și ceva de ani, la Sibiu, a doua zi după întoarcerea lui dela Berlin, — ne-am întâlnit apoi în 1905, la ședințele săptămânale ale „Sămănătorului“, în casa dlui Iorga la București, — am hoinărit împreună prin Budapesta în iarna anului 1906/7, când era în drum spre Italia și când ne-am regăsit la muncă comună în coloanele ziarului „Lupta“ din capitala fostei Ungarii, — am fost cu el în vara anului 1907 în o parte a turneului din Nordul Ardealului, — i-am urmărit eforturile de ani de zile de a da Ardealului un teatru mai presus de comedia diletanților și m'am bucurat din adâncul sufletului, când l-am văzut ajungând societar la Teatrul Național din București, — am scris împreună, în timpul neutralității României (1914—1916), la revista „Tribuna“, în care refugiații ardeleni luptau pentru războiul în contra Austro-Ungariei, — am deplâns împreună, în Iași dezastrului din 1917, soarta vitregă a celor înfrânți pentru moment de capriciile ei, — ne-am întâlnit în Basarabia, la 1918, cu prilejul primului lui turneu în provincia dezrobită, spre care se îndreptase cu acelaș elan, cu care cutreierase și Ardealul ani de-arândul, cu un de-

eniu și jumătate în urmă — și, în sfârșit, ne-am strâns mâna frățeste la Sibiu, în 1919, după ce preluasem dela Unguri Teatrul Național din Cluj, în fruntea cărui socotiam că cea mai elementară dreptate cerea ca să fie pus el, cel dintâi apostol al Artei în Ardeal.

Și totuș, astăzi, când Z. Bârsan este sărbătorit de toți cei cari îl iubesc, eu nu voiu scrie aici despre el, — o fac aceasta alți prietini de ai mei ei îmi voiu rezerva plăcerea de a scrie despre *tovarășul de glorie*, de carieră și de viață a lui, despre doamna *Olimpia Bârsan*, care de aproape 20 de ani, împărtășește cu el aceeași soartă de artist și de apostol al Frumosului, ilustrând cu vrednicie nu numai modeste scene din orașele ardelenesti, pe unde au umblat împreună în turnee, ci și marile scene ale teatrelor din București, Iași, Chișinău și Cluj.

Pe doamna Bârsan am văzut-o mai întâiu la Budapesta, în preajma sărbătorilor Crăciunului din 1906, când pleca cu Zaharie în Italia. Ne pregăteam tocmai să scoatem primul număr din marele ziar al Partidului Național, ce avea să apară sub numele „Românul“, dar care în ultimul moment trebui să renunțe la acest titlu și să-și zică „Lupta“. Printre cei dintâi colaboratori ai primului număr din „Lupta“ avurăm norocul să numărăm și pe domnișoara *Olimpia Brașovean*, care ne dădu un extrem de draguț foileton, intitulat „Dela frați la frați“, în care își înșira, în formă de scrisoare, impresiile din primul termen teatral făcut la 1906 prin Ardeal împreună cu tovarășul ei de artă, pe care nu

peste mult și-l luă și ca tovarăș de viață.

Ce putea să povestească despre un turneu făcut prin modestele centre românești din Ardealul unguresc, o tânără artistă care abia-și terminase Conservatorul în capitala României? Te-ai aștepta la mărturisiri pline de un anumit fel de dispreț și de ironie la adresa stărilor culturale primitive dela noi și la asigurări că nici când n'o va mai ispiți din din nou perspectiva unui nou turneu prin acest Ardeal rămas în urmă. Și totuși, nu! Doamna Bârsan Brașoveanu mărturisea că simte o părere de rău că turneul împreună cu mii și mii de greutate și neplăceri pe vremea Ungurilor, s'a sfârșit. Nici chiar nepăsarea Românilor din unele centre n'au desiluzionat-o. „Să știi, — scria dânsa — că nepăsarea asta nu ni-a slăbit deloc puterea de voință și am jucat ca întotdeauna, ni-am dat încă o îndoită silință, căci pătrunși de conștiința, că ce facem e bine și frumos, iertam toate, treceam ușor peste orice inconveniente și senini, cu sufletele curate, ne făceam datoria noastră, încurajați de dragostea celor puțini, cari știau să ne cumpănescă străduințele. Acum sunt obosită. Nici nu-ți poți tu închipui câtă energie se prăpădește în viața asta de teatru ambulant! Și, totuși, o măhnire mi se strecoară în suflet când mă gândesc că s'a isprăvit turneul. Vezi, aș fi gata să-l încep iarăși, căci e o plăcere superioară să muncești pentru cei mulți... Sunt fericită de ceea ce am făcut... Imi sunt dragi oamenii de pe aici și voi veni la ei întotdeauna cu dragostea cu care te duci la frate și la soră“.

Nu e de mirare că Zaharia Bârsan se întovărăși pentru întreaga viață cu ființa care putea spune astfel de cuvinte și cu care se asemena atât de mult nu numai în ce privește arta, ci și în ce privește concepția despre luptă și rostul vieții.

Ce răsplată minunată i-a hărăzit mai târziu Providența acestei prime preotese ardelenice a Frumosului! Doamna Olimpia Bârsan, în adevăr a înregistrat în strălucita ei carieră dramatică, pe lângă o serie de mari succese artistice și două momente de importanță unică: *ei i-a fost dat să spue primele vorbe românești pe scena celor dintâi teatre din provinciile desrobite*, la Chișinău, mai întâi, apoi la Cluj.

Parc-o văd și acum, în ziua de 24 Ianuarie 1918, la prima serbare națională în capitala Basarabiei, — câteva ceasuri abia după declarația

prin care Sfatul Țării rupsesse definitiv dela Ruși pământul de dincoace de Nistru, declarându-l „republică moldovenească independentă“.

Doamna Bârsan sosise în pre-seară, cu trupa Teatrului Național din București, Craiova și Iași, care trecuse atunci pentru întâia oară Prutul spre a da la Chișinău două reprezentații, cu *Fântâna Blanduziei* și cu *Răsvan și Vidra*. În după amiaza zilei avea loc la „*Blagorodnaia Sobrania*“ festivalul dat de Români de pretutindeni refugiați la Chișinău. În program figura și doamna Bârsan, care apărură pe scenă îmbrăcată într'un admirabil costum săliștenesc și recită, acompaniată la pian de o doamnă ardeleană: *Pe-al nostru steag e scris Unire!*

Ce gol răsună uneori și cele mai frumoase poezii patriotice, cu care urechea se obișnuiește fără să mai spue nimic inimei. Dar ce puternic ecou avu de astădată poezia lui Andrei Bârsan, în gura acestei artiste, prin care vorbea însuși geniul națiunii noastre! În Chișinău abia desmetecit de vuetul revoluției rusești, în ziua chiar a proclamării independenței Basarabiei, chemarea la Unire cutremură sufletele celor prezenți mai mult decât orice calcul și raționament politic. Glasul puternic și interpretarea magistrală a imnului unirei, pe care niciodată nu-l mai auzisem recitat, ci numai cântat, făcu ca cei de față să se pătrundă de odată, ca prin farmec, de sentimentul efemerității actului politic al proclamării independenței Basarabiei și să vadă mai presus de el, ca un postulat imperativ mult mai apropiat de realizare, unirea întregului neam.

Se înțelege că artista a fost aclamată cu frenezie și că în sute și sute de ochi vedeai licărind lacrimi de fericire. Cine se mai gândea la episodul trecător că, în acele momente chiar, Makensen se pregătea la București să dicteze pacea umilitoare pe care s'o impuie României și că la Moscova bolșevismul punea în circulație formulele-i radicale de fericire a foștilor robi ai lui Nicolae II-lea? Sufletul Românilor din patru unghiuri, adunați la Chișinău, se contopi într'o singură forță, care aștepta doar momentul pentru a sfărâma toate obezile asupritorilor.

În acel moment simții, mai tare decât oricând, puterea Artei asupra sufletului.

*

La un an și ceva am avut fericirea s'o văd pe doamna Bârsan la Cluj. În ziua de 14 Maiu 1919 pre-

luasem, din însărcinarea Consiliului Dirigent al Ardealului, Teatrul Național dela Unguri, și chiar în seara aceleași zile urma să aibă loc pe scena lui, prima reprezentație a trupei Teatrului Național din București. Se reprezintă admirabilul *Poem al Unirii* de Zaharie Bârsan și *Răsvan și Vidra* de Hașdeu. Sala teatrului era tixită de public românesc, care alergase cu mic cu mare, pentru a fi de față la marea minune a înăgurării primei scene românești în Transilvania. Momentul ridicării cortinei umplu de o sfântă emoție întreg publicul care se uita spre scenă cu sufletul, cu care creștinul privește în sfânta noapte a Invierii spre porțile ce se deschid la porunca Împăratului mării. Pe scenă, o figură maiestosoasă și plină de vigoare, în care cei de față recunosc cu cucernicie și cu admirație pe însăși *România*, care-și vedea în fine visul cel mai sfânt realizat. Din depărtări s'aude încă ecoul întârziat al tunetelor și ultimele semne de foc care se pierd printre norii grei care se împrăștie încetul cu încetul, lăsând în urma lor lumină, liniște și fericire.

S'a potolit furtuna, — aceste au fost primele cuvinte românești cari au răsunat pe scena teatrului din Cluj, pe care decenii de-arândul neamul nostru a fost represintat doar prin *Florika szereleme* de Moldovan Gergely și prin *Elnémult harangok* de Rákosi Viktor. Și cuvintele acestea simbolice și profetice, le-a rostuit aceeași artistă, care cu un an și jumătate mai înainte, vrăjise la Chișinău sufletele Basarabenilor cu ideea Unirii naționale.

*

Ca și Zaharia Bârsan, care n'a fost numai un delicat artist dramatic și un viguros scriitor naționalist, ci și un apostol înflăcărat al unității neamului nostru, doamna Olimpia Bârsan a fost și dânsa nu numai o talentată preoteasă a Thaliei, ci și o convinsă luptătoare pentru idealul național pe care l-a servit cu o admirabilă tenacitate totdeauna și pretutindenea.

În clipa în care soțul dânsi este sărbătorit de către toți cei înțelegători, doamna Bârsan are și dânsa dreptul de a fi sărbătorită, cu toate că încă n'a implinit cei 5 lustri, cari dau dreptul la un jubileu binemeritat.

Numele lui Zaharie Bârsan este inseparabil în istoria teatrului ardelen de acel al tovarășei sale de viață, care a înscris în istoria teatrului României întregite pagini unice.

Onisifor Ghibu

LEGĂTURILE LUI ZAHARIE BÂRSAN CU SĂLIȘTEA

Intre localitățile ardelenne, pe cari le cerceta Zaharie Bârsan, cu deosebită predilecție, în drumurile sale de apostolie culturală și artistică, era și comuna Săliște, unde avea o mulțime de prieteni. Câteodată își începea turneul de aici, alteori venia mai târziu și rămânea aici timp mai îndelungat, ca să se re-

culeagă după oboselile excursiuniunilor făcute prin alte ținuturi.

Cu prilejul unui astfel de popas săliștenesc, în vara anului 1907, m'a surprins cu următoarea destăinuire: „Frate Lupaș, să știi că m'am hotărît să fac o comedie mare; mă înșor, mă!”

Solicitat să îndeplinesc rolul de

martor la actul *cununiei civile*, am însoțit împreună cu Dr. Nicolae Comșa pe „nupturienți” la primăria din Săliște, unde ofițerul stării civile, răposatul Ion Chirca atârându-și patrafirul cu tricolorul și emblema statului ungar de gât, i-a lămurit pe amândoi asupra viitoarelor îndatoriri de soți și i-a ntrodus în matricula ungurească a cununăților în modul următor:

Folyó száma (No. current)	A házasságkötés helye és ideje (év, hó, nap) (Locul și timpul căsătoriei)	A vőlegény		A menyasszony		A tanúk nevei és lakása (Pronumele, numele, locuința martoriilor)	Házasságkötési kijelentések. Aláírás előtti esetleges megjegyzések (Declarațiunile în legătură cu căsătoria, observări eventuale înainte de semnături. Semnături)
		családi és utóneve, állása (foglalkozása), vallása, életkora, lakhelye (Pronumele, numele, funcția (ocupajă), religia, etatea, locuința)	szüleinek családi és utóneve (Pronumele, numele părinților)	családi és utóneve állása (foglalkozása), vallása, életkora, lakhelye (Pronumele, numele funcția (ocupajă), religia, etatea, locuința)	szüleinek családi és utóneve (Pronumele, numele părinților)		
		Mirelui	Mireset	Mirelui	Mireset		
31.	Szelistye 1907. jul. 25	Bârsan Zaharie színész g. kel. szül. 1878 jan. 23 lak. Szentpéter Brassó	néhai Bârsan Zaharie özvegy Bârsan Zahariéné szül. Vladarean Maria	Brasovean Olimpia Alexandrina színésznő g. kel. szül. 1882. május 27. lak. Bukarest	Brasovean Odisei Toader Anica	Dr. Comsa Miklós Dr. Lupas János Szelistye	Chirca János anyakönyvezető helyettes, mint polgári fiszviselő az ott nevezett és előtte jelenlevő házasságokat, miután azok előtte a 2 tanu jelenlétében külön-külön kijelentették, hogy egymással házasságot kötnek, a törvény értelmében házasságszáknak nyilvánította, a házasságkötés a szeben-vármegyét állapán 207-907 sz. felmentése alapján történt; születési idő ó naptár szerinti jelölve. Zaharie Bârsan, férj Olympia A. O. Brasovean, feleség Dr. Nicolae Comșa, tanu Dr. Joan Lupas, tanu

Cu trei ani mai târziu, la 10 Iulie 1910, a venit apoi în fața altarului bisericii mari din Săliște, unde subsemnatul am săvârșit serviciul divin al cununiei religioase. Iar la sfârșit le-am rostit următoarea predică:

„Luminați cu razele mângâierii—voastre pe cei închiși în temnița păcatelor, care vă laudă cu bună credință pe voi purtătorilor de lumină.”

Triod, la Joia Stălpărilor.

Iubiților miri!

În clipa aceasta solemnă și hotărâtoare pentru întreg restul zilelor voastre când v'ați înfățișat înaintea sfântului altar spre a implora binecuvântarea lui Dumnezeu asupra tainicei legături a inimelor voastre, îngăduiți-mi să îndeplinesc o datorie îndoită adresându-vă câteva cuvinte de urare prietenească și de sfătuire duhovnicească.

Știți de sigur, ce vă pot ura ca prieten. Tot ce păstrați în taina sufletelor voastre tinere și avântate doresc să se concretizeze cât mai curând în fapte de ordin cultural și în realizări menite a contribui la progresul vieții sufletești a po-

porului nostru de pe aceste plaiuri. Toate frământările vieții voastre închinare unui ideal de înălțare națională. să rodească din plin, spre bucuria voastră și a tuturor admiratorilor talentului vostru artistic, din care să vă ajute bunul Dumnezeu să puteți face un mijloc de purificare a cugetului, de întărire a simțirii și de cucerire a graiului nostru românesc. Din darul cu care sunteți înzestrați să picure asupra poporului nostru, ca niște înalte desfătări sufletești, tot mai numeroase clipele de educație colectivă, ce prilejuiesc pretutindeni reprezentațiile voastre dramatice.

Ca duhovnic rog pe Ato'puternicul, să netezească drumurile apostoliei voastre, sămănate cu atâția spini, să lumineze cu raza credinții biruitoare sufletele voastre și ale tutulor cari aleargă spre isvorul artei naționale, cum aleargă cerbul spre izvoarele apelor. Propaganda pe care o faceți cu atâta stăruință pentru lumina neamului nostru, să fie îndeplinită pretutindeni în numele Domnului, dela care porcede toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit. Să fiți totdeauna adevărați purtători de lumină, învi-orând cu razele mângâierii sufletele

încătușate în temnița păcatelor și a viclenelor; dar vremelnicilor orândueli omenesți. Sa întăriți credința, să sporiți dragostea și să treziți în sufletele tuturor fiilor neamului nostru nădejdea într-o biruință definitivă a sfințelor noastre aspirații.

Îmi reamintesc cu acest prilej cuvintele prin care tu, mire, ai primit credința ta puternică în ideal, asemănându-vă pe voi, pribegitorii apostoli ai artei, cu „rândunelele dornice de primăvară”. Cu multă dreptate spuneai că vremurile de azi sunt vremurile de trecere peste marea înfuriată. O auziți cum se sbuciumă sub voi și osteniți zăriți departe catargul unei corăbii. Alergați acolo să vă mai odihniți, că drumul lung până la țărnul înflorit. Vă așezați pe catarg și cântați vesele cu glasul pe care vi l-a dat Dumnezeu. Sbuciume-se marea cât va voi, până catargul va fi sus, voi nu vă temeți.

Acest catarg, iubiților miri, pentru voi ca și pentru toți Români cuprinși de valurile mării înfuriate, este și trebuie să rămână credința care-i în stare „să mute munții..” În semnul acestei credințe să vă îndepliniți datoria de a mângâia pe cei încătușați șoptindu-le pretutina-

deni să nu se teamă, să fie cu bună nădejde în ajutorul Tatălui ceresc, căci după atâtea veacuri de întumescime și de iarnă grea pentru sufletul nostru național trebuie să se apropie și raza caldă a primăverii, care face să învie și să rodească din belșug puterile pământului, încâtușate de viforul iernii. Ca duhovnic mă bucur, că ați urmat glasul de tainică chemare al sf. noastre biserici și ați venit astăzi înaintea acestui altar de închinare, să vă smeriți și să vă rugați, împreună cu mine, pentru viitorul vostru. Unul dintre sfinții părinți scrie, că sufletul omenesc fără rugăciune nu poate viețui și numai aceia nu se roagă, cari nu au suflet. Fiindcă voi trebuie să aveți mult suflet, din care înțelegeți să împrumutați și atora, cu îmbelșugare, raza mângâierii și a nădejzii, este firească datoria voastră să urmați povața Scripturii: „neîncetat vă rugați!”

Așezați arta voastră pe temeiul rugăciunii, care pune sufletul în contact cu eternitatea. Rugați-vă și munciți cu osârdie nu numai pentru voi, ci pentru mântuirea și biruința sufletului românesc. Dacă veți urma sfatul acesta izbândă cea mai deplină și cununa cea neveștejită a mării vă împodobi, toate ostenețile și strădanile voastre. În acest semn veți învinge. În acest semn vă împărtașesc și eu, smeritul slujitor al acestui altar, binecuvântarea sfintei noastre biserici, ca să vă povățuiască în toate cărările apostolice voastre. Amin.

Mirele vădit emoționat a ținut să-mi mulțumească pentru îndrumările de ordin religios și cultural, pe cari serviciul divin al cununiei i le-a picurat în suflet. Se pare că în adevăr a ținut seamă de ele și i-au fost de bun ajutor în propaganda sa culturală-artistică.

Dacă la 1920 a reușit să-și vadă încoronată de izbândă cea mai deplină întreaga acțiune și lupta sa spre progres, la această va fi contribuit într-o măsură oarecare și puterea rugăciunii săvârșite la 1910 în biserică din Săliște și binecuvântarea, ce i-a fost împărtașită delă altarul acestei biserici.

De aceea legăturile sufletești ale lui Zaharie Bârsan cu Săliștea au un caracter de religiositate și de sfințenie.

Cununia lui religioasă este înregistrată în matricula cununărilor (tom VI. pg. 6 nr. 28 în arhiva parohială) astfel:

Anul	Luna	Zina	Numele, poleca, religia, starea, caracterul, vârsta, locul nașterii și al locuinței		Numele și poleca		Întâia, a doua, sau a treia căsătorie	Când și în locul căsătoriei	Observații
			Cununiei	mirelui	miresei	nunului și al nunei			
1910	Iulie	10	Junele Zaharie Bârsan gr. or. de 32 ani; artist dramatic din Sânpietru comitatul Brașov	Juna Olimpia Alexandina Brașovean gr. or. de 25 ani; artistă dramatică din București, România	Ioan și Silviu Comșia, comer- cianți	Dr. Ioan Lupăș	I-a	10 Iulie 1910	

DISCUȚI LITERARE

POESIE POPULARĂ

I.

UN MANUSCRIPT.

La Alba-Iulia, în Cetate, trăește o Româncă, văduva unui Neamț, pe care i-a chemat *Robert Prexl*. Dela R: *Prexl* a rămas un manuscris cu titlul *Volksdichtungen der Siebenbürger Rumänen Aus gedruckten und ungedruckten Quellen übersetzt von Robert Prexl*; adică: Poesii populare ale Românilor ardeleni etc.

Prefața manuscrisului are data: Mühlbach (Sebeș) în luna Iulie 1889. Și dă lămuriri amănunțite despre originalele traduse.

R. *Prexl* a tradus din *Convorbiri literare, Sezătoarea* (Oradea-Mare), *Poșta română* (Brașov) și *Tribuna*. Din *Convorbiri*, după textele lui Grigore Sima a lui Ion și Ioan Bota; apoi din *Sezătoarea*, după I. Pop-Reteganul și Dimitrie Barbu; din *Poșta română*, după Zacheiu Florian, I. Lariu, I. Cintesanu și Maria Trimbiționiu (născ. Adam); din *Tribuna*, după S. Albini.

Traduceri după *inedite*, culese pentru traducător, de prieteni români, sunt doine (vreo 22) culese de învățătorul Ion Gloca din Răhău; tot doine (15) și strigături (8), culese de candidatul de învățător I. Vlad; Ion Bucur, învățător în Lancrăm i-a comunicat o baladă și o „romanță”; acesta i-a asigurat, însă, că *le-a copiat după un manuscris vechiu*, scris cu litere cirilice (Prefață, p. XV, jos). Descântecelor i le-a adunat un V. Blaga.

„Romanța” 7 din manuscris are titlul *Rabe und Ring* (Corbul și inelul) și este cunoscuta poveste a Româncei (aici Safta), care s'a iubit cu regele maghiar, a rămas cu inelul și copilul lui; și acum îl duce la Bu'a unde regele-l primește, după ce revede inelul — inelul care

pe drum fusese răpit de un corb (ucis apoi). Huniade!

Balada 13 are titlul *Die Hochzeit* (Nunta): Fratele cere dela mamă-sa, ca soție, pe soră-sa; mamă-i pune pe rând condiții eroice, pe care el le împlinește; îi cere 'n sfârșit ca la nuntă să aducă martori soarele și luna; îi aduce; soarele împiedcă pe mireasă de-a se arunca în fântână (cum o sfătuisse mama); luna o întreabă de ce plânge și de ce nu s'ar îneca după nuntă? Ajunși la biserică soarele și luna ținură făclile. Mama-i speriată că vede pe fată-sa întorcându-se cununată; dar fata-i spune că nu poate fi rău, dacă soarele și luna au stat mărturie la nuntă sa și îi aduce aminte că la naștere ea visase doar că i se va întâmpla ceva deosebit. La ospăț mama o otrăvește.

Cele două traduceri (7 și 13) par prelucrări. (Eroul din 13 se numește Gheorghe!).

Cum d-na văduva lui R. *Prexl* crede că s'ar putea găsi încă un editor pentru o lucrare de acum 33 de ani, nu mă socotesc în drept să public din doinele *inedite*.

Am semnalat, însă, opera de multă simpatie a unui Sas, care ne cunoștea bine și era sigur că tipărindu-se, ea ne va atrage simpatii.

Manuscrisul are 375 de pagini-cvart.

II.

Eugeniu Dobrotă, *Lăcrimioare. Cântecce de războiu culese dela fetele din Poiana Sibiului*. 1917.

Abia acum s'au pus în vânzare, cu 12 lei exemplarul.

Di dr. E. Dobrotă ne asigură că le-a tipărit „așa cum i le-au spus fetele”.

Unele n'au fost, însă, spuse, ci scrise. (Vezi p. 17—19, de Elena

Iancu, p. 67—73, de aceeași, p. 79). Scrisul a dus la cărturărie, poezia s'a lungit și a luat ton istoric, cronicăresc, așa că se vede bine câtă zăre geografică au fetele din Poiana, câtă înțelegere a cauzelor evenimentelor în curs. Spre paguba poeziei, care, altfel, ar fi rămas la sentimentele explosive, cunoscute din poezia mai veche.

În vreo două cazuri se cunoaște cum motivul a sărit dela suflet la suflet, ca scânteia dela coperiș la coperiș (de ex. p. 45 și 51); iar p. 57 este o revelație arătând cum 14 fete au făcut un cântec de 29 versuri, pe care de sigur le-au cântat și în cor. Așa ușor sar scânteele din vecină în vecină...

Motivele cele mai poetice sunt vechi, supraviețuiri într'un veac prosaisat și 'n Poiana Sibiului:

Ia-mă, bade, și pe mine
Fă-mă brău pe jur de tine...

Pasăre galbină 'n cioc...

Sunt și supraviețuiri de versuri izolate, rătăcite 'n secetă modernă, cu puțină plasticitate și delicateță.

Severitate morală este: Dumnezeu va face cum va socoti. Dar lumea rea fata n'o va erta:

Să te văz, lume, arzând,
Eu n'aș sări să te stâng,
Făr' mai tare să te-aprind,
Că nu-mi pare rău de tine,
Arză-te focu de lume.

Cuvântul *amanții* s'a încetățenit, adică s'a înpoenit serios. Totuș, nota veche apare 'n

Lăsați ficiorii să vie,
Să vie la ciobănie...

De sfârșit, o probă panpsihism (dela Elena Iancu):

Mândro, mândruleana mea,
De-mi măi greșești dragostea,
Sădește o floricea
Unde-a fi pădurea deasă,
Unde-i poiana frumoasă
Și cără-i apă, să crească;
De-i vedea că floarea crește,
Să tragi, mândrușo, nădejde;
De-i vedea c'a înflori,
Să știi, mândro, c'oi veni
Când bătaia s'a sfârși!

De unde se vede că fetele au cântat și sentimentele „amanților“!

G. Bogdan-Druică

Din dicționarul greșelilor noastre de limbă.

XVI.

Construcții greșite.

„În compararea ofertelor se va ținea în seamă și de cheltuielile de transport“ etc. (Univ. 31 Iulie pg. 8. col. ultimă). *Corect*: se va ținea seamă și de cheltuielile de transport (fără prep. în) Sau: se vor ținea în seamă și cheltuielile de tr. (fără prep. de).

„Dnii concurenții vor depune odată cu oferta și o garanție de 6 la sută la valoarea lucrărilor de pe deviz“ (N. R. 1924 nr. 180. pg. 2. c. ultimă). Casa Școalelor și Cultura Neamului.

Românește: 6 la sută din valoarea lucrărilor etc.

„Acest sistem redă creditul și prestigiul țării în afară și consolidează finanțele la interior“ (Viitorul 13 Sept. 1924. pg. 1. c. 5). De ce la interior și nu în interior, dacă zici în afară?

„Dacă (viața cultă) este o necesitate națională, atunci satisfacerea acestei necesități, ca și a oricărei alte, este un folos (Rev. gen. a inv. nr. 8. 1924. pg. 504).

Corect: ca și a oricărei alte necesități. Sau: ca și a oricărei alteia.

„Ceeace m'a îndemnat să public anticiptat însemnările mai la vale.“ (Tot acolo pg. 527)

Românește: de mai la vale. Sau: însemnările care urmează.

„El ar fi fost obligat să plătească către societăți suma de 100 milioane, în loc de 30. (Univ. 273. 1924. pg. 5. c. 7).

Corect: să plătească societăților etc. „Rămâne apoi să intentez un proces asupra injuriilor și calomniilor cari mi s'au adus“ (N. R. 1924. nr. 212 p. 2. c. 4).

Românul zice: *pentru* injuriile cari mi s'au adus. . . . După propunerea ministrului și după ce se va lua *avizul conform* al senatului universității etc. (N. R. 1924. nr. 135. pg. 1. c. 4).

De ce *avizul conform*? Nu era suficient: *avizul senatului*? Conform cu ce? De dragul preciziei, s'ar putea zice și: *avizul în chestie*.

„România din acest punct de vedere a prezentat fenomenele ivite la țările învinse“ (N. R. 1924 nr. 170 pg. 1. c. 2.)

„Examinând rând pe rând diferitele schimbări ce au avut loc, ajungem la concluziunea că la Statele învinse, imediat după încetarea ostilităților, s'au produs puternice fenomene, așa zise democratice“. . . . (Tot acolo c. 1).

În ambele cazuri prepoz. *la* trebuie înlocuită cu *în*.

„Capabil *pentru* o manifestare ostilă

d-lui Iorga“ (Tel. rom. 1923. nr. 13. p. 2. c. 3).

Românul zice: capabil *de* ceva, nu *pentru* ceva.

„În cercurile guvernamentale se asigură că între primele proiecte, care se vor aduce în debaterile Corpurilor legiuitoare, va fi *cel stabilind* autonomia căilor ferate“. (N. R. 192. 1924. pg. 1. c. 3—4) *Românește*: *cel privitor la*, sau: *cel care va stabili* etc.

„Toți nu știu cum să așeze pârghia (pentru) ca să pornească înainte carul statului“ (N. R. 1924. 250. pg. 3. c. 1.)

Românește: Nici unul nu știe etc.

„Toate (legile) nu-și vor atinge adevăratul scop, până când“ etc. (Tot acolo c. 2).

Corect: Nici o lege nu-și va atinge etc.

„Fiecare din partidele de opoziție n'au oameni suficienți pentru a face față greutăților zilei“ (Cuv. II. 52. art. prim c. 2)

În loc de: *Nici un partid* de opoziție n'are oameni suficienți etc.

Axente Banciu

Bibliografia lui Z Bârsan.

1. *Visuri de noroc* (Poezii). Buc rești 1903.
2. *Cincizeci și trei de reprezentații teatrale* („Lucefărul“ 1906).
3. *Ramuri*, schițe. Budapesta 1906.
4. *Poezii*, 1 vol. Buc. Minerva 1907.
5. O. Wilde: *Salomea*, traducere. Bibl. pentru toți no 261 (1907).
6. *Mărul*, dramă 2 acte.
7. *Impresii de teatru din Ardeal*, 1909.
8. *Se face ziuă*, dramă.
9. *Sirena*, piesă în 4 acte.
10. *Jurământul*, piesă 1 act.
11. *Nuwele*, București. Bibl. Minerva 159.
12. *Trandafirii Roșii*. poem dramatic, Buc. 1915.
13. *Ca mâni va bate ceasul*, poezie. Buc. 1915.
14. *Poemul Unirii*, scenetă. Sibiu 1922.

Biblia literaturii române a fost, în sfârșit, descoperită. A descoperit-o d. N. N. Manolescu în *Țara de jos*, de curând. Titlul nu-i „biblie“, ci *De la misticism la raționalism*. Autorul?, firește, un apostol: Mihail Dragomirescu. cărula i se dedică articolul *O Biblie a culturii române*. — Luăm act!

În numerele viitoare :

N. Dașcovici: Comisia Europeană a Dunării.

Gavril Todică; Statul lui Hertzka.

N. Tolu: Diplomație veche și diplomație nouă.

Victor Lațiu: Aurul munților.

Dr. G. Preda: O lucrare de importanță socială și politică.

H. Drăganu: Iarăș Ardeal.

PROBLEMA CULTURII

INSEMNAȚI RELATIVE LA CULTURA IN BASARABIA

(Continuare)

In biblioteca dela M-tirea Frumoasa

1. *Carticică ce cuprinde în sine rânduiala sfințirii Bisericii, așide-rea și rânduețile cum să se primească Iudovii, Sarafinii, Ereticii și Schismeticii, cari vin să se împreune cu pravoslavnică Biserică a răsăritului, îndreptată întocma după rânduețile ce sunt așezate în cărțile slovenești și să întrebuițează în pravoslavnicile Biserici a Impărăției Rossiei.* S'au tipărit în Exarhiceasca tipografie a Basarabiei, în orașul Chișinău la anul 1820 în luna lui Octombrie.

La pag. 64 întâlnim: *sfânta apostoleasca pravoslavnică Biserică*, iar la pag. 65: „pravoslavnică Biserică credință”.

2. *Pentru datorile presbiterilor de popor.* S'au tălmăcit pe limba românească de pre cea slovenescă... cu blagoslovenia preasfântului îndreptătorului Sinod și a preasfințitului Dimitrie, arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului. Chișinău 1823. 4°, 280 pag.

3. *Ectenii pentru biruința cei cu numele lui Hsă numite oaste asupra împotrivaților, care se cuvine a le așce la vecernie, la utrene și la liturghie...*

S'au tipărit la Santpeterburgă la Preșfântul îndreptătoriu sinodul, 1844 anulul, Maie 30 zile. Iară după aceia sau tălmăcitu pe limba Moldovenească și sau tipăritu în Duhovniceasca Tipografie în Chișinău, anul 1844 Iulie 20 zile, 8°, 16 pag. Altă ediție dela 1828. Alta, fără dată. Prețul 2 lei 20 parale.

4. *Liturghie*, Chișinău, 1860, supt episcopul Antonie, 90 foi, 8°.

5. *Rânduiala rugăciunii ce să face după eșirea sufletului din trup.* (Fără dată).

6. *Urmare cântării de rugăciune cei de mulțumire către Domnul Dumnezeu, care se cântă în ziua nașterii Mântuitorului nostru Isus Hs și a pomenirii izbăvirii Bisericii și a Impărăției Rossiei de năpădire Gallilor și cu dânșii de douăzeci de neamuri.*

S'au tălmăcit pe limba Românească din cé slavenescă și s'a tipăritu în Exarhiceasca Tipografie din eparchia Chișinăului la anul 1816.

7. *Rânduiale de rugăciune către Domnul Dumnezeu, ce se cântă în vreme războiului împotriva vrășmașilor, cari năvălesc asupra noastră.*

De pe limba Russască sau tălmăcitu în anul 1855. 4°, 29 pag.

8. *Slujba de mulțumire lui Dumnezeu celui în troiță sfânt slăvit pentru biruința ce mare care s'au dăruitu de Dumnezeu asupra Craiului Sfezilor Carolul al doisprezecilea și asupra oastei lui, supt Poltava în anul dela întruparea Domnului 1709, la luna lui Iunie în 25 zile.*

S'au tălmăcit de peo limba slovenescă în cé Moldovenească, Chișinău, Tip. duhovniceasca 1838 4° 19 pag.

9. *Izvodul A. de pomenirile cele ce se săvârșesc în fiește carele an la feluri de luni și de zile, pentru Marii Domni Impărați și Impărătese, pentru Tari și Tarițe și pentru înalta Lor familie, cu arătare în care anume zile pentrucine se cade să se săvârșescă pomenire după rânduiala bisericescă, pre lângă ceialaltă sfântă slujbă bisericescă.* Chișinău 1869.

10. Rânduiala pomenirii pentru pravoslavnicii ostași și pentru credință și Patrie s'au ucis în războaie, 1826. 22 pag, 8°.

11. Cântare de rugăciune în vreme pierzătoarei boală și a purtătoarei de moarte molipsiri, Chișinău 1830.

12. Slujba de mulțumire lui Dumnezeu celui în sfânta Troiță slăvitu, în ziua pomenirii închierii păcii între Impărăția Rossienescă și între Craiia Șfeziloru. Și la aducere moașteloru sfântului și Binecredinciosului marelui Cnezu Alexandru Nevschi, (fără an). 42 foi 4°. Probabil 1826.

13. Urmare cântării de rugăciune cei de mulțumire către Domnul Dumnezeu, cel ce au dăruitu ajutorul său Preblagocestivului Domnului nostru Impăratului Nicolae Pavlovici spre surprăe zurbolii care îngrozia pre Impărăția a toată Rosi și războiul cel dintru sine și cu nevoi. Chișinău 1826, 4° 10 foi.

În aceste cărți Tarul nu era arătat numai ca împărat al Rusiei, ci ca „împărat creștin, prea binecredincios, preblagocestiv, apărător după Dumnezeu, al pravoslavnică Biserici și ocrotitor al tuturor Pravoslavnicilor”, după cum zice mitropolitul Gavril Bănulescu în Predoslovie sa la cartea de „Ectenii pentru biruința acei cu numele lui Hs numite oaste asupra împotrivaților” Gavril iscălia aci „smeritul mitropolit Gavril al Preasfântului îndreptătorului sinod

Cileni și al aceluiași în Moldavia, Valahia și Basarabia Exarh și cassier”.

Gavril spune că „în două rânduri s'au fost tipărit în Iași filăzi cu aceste rugăciuni”, dar din cauza traducerii greșite aceste filăzi nu mai trebuie să rămâie în circulație, ci trebuie întocmite cu noua traducere pe care o publică el acum. Anul tipăririi nu este indicat dar e interesant că prețul cărții e 2 lei și 20 parale. Cartea a apărut la Chișinău (fără indicație de loc).

14. Poucenie stlscocă că novopostavlenomiu ierieu. Invățătura scoasă din pravilele sfinților Apostoli și a sfinților Părinți care se dă în scris dela Arhiepiscopul Preotului celui de nou hirotonisit ca să o cetească adeseori. Chișinău 1861. În douv limbi, 40, 29 foi în luna Iunie în 11 zile.

15. Sfânta și prealăudata mare muceniță Eofimil care s'au numit hotarul părinților și prestăviră fericeii Olgăi Cneghinei Rossiei, care în sfântul Bote s'a numitu Elena, 4°, 16 foi, Chișinău 1825.

Onisifor Ghițu

Fatalități istorice. — Prin mijlocire ceho-slovacă aflăm despre o revistă ungurească ce începe să apară în Viena, ca organ al neocreștinilor, cu numele Testvér (Fratele). Vorbind despre soarta tristă a literaturii maghiare editorul ei, Sinkó, scrie: „Oare, peste o sută de ani, scrierea noastră nu va fi scrisă hieroglific al unei limbi moarte? Deoarece — orice s'ar zice — numai scriitorii nu pot susține un popor decadent, și noi, scriitorii de astăzi, suntem numai niște culi, cari nici ei nu au măcar stăpân care să se întrebe ce lucrează stigile sale.” Sunt vorbe vrednice de mediat...

Hindenburg . . . Națiunea germană s'a pronunțat cu majoritate de voturi pentru președinția lui Hindenburg, mareșalul biruitor în răzbitul. Dacă războiul nu va fi, și este exclus deocamdată să fie, în orice caz însă democrația a suferit în Germania o înfrângere. Se va vedea cât va dura noul regim reacționar al Germaniei.

Primul congres al filologilor români. — La București s'au putut întruni în sfârșit filologii din toate părțile țării românești. Au discutat cu seninătate și frumoase rezultate interesante chestiuni de învățământ, de directive pentru o activitate comună și s'au făcut frumoase comunicări. Rezultatul congresului a fost că se poate de îmbucurător și dorim ca să fie la fel și cel anunțat la Cluj pentru anul viitor. Grupa Clujului a fost foarte bine reprezentată și ca număr și ca comunicări. Dintre problemele discutate relevăm metoda de predare a limbii române în școlile secundare și la universitate, chestiunea învățământului limbilor clasice, alcătuirea unui atlas lingvistic al limbii românești, unificarea ortografiei și a felului de transcriere a textelor vechi ș. a.

Formularul unui chestionar sociografic

Budgetul venitului brut: $6) + 6/B)$

(totalul produsului anual realizat din gospodărie, industrie, comerț, meserii, muți, rente, întreprinderi etc. de către toți membrii familiei conviețuitoare).

Numărul curent	Categoriile veniturilor	Felul obiectelor produse, a muncilor seversite sau al veniturilor de altă natură:	Cantitatea totală sau numărul obiectelor, durata muncilor și specificarea celorlalte isvoare producătoare, de venituri:	Echivalentul în bani al veniturilor brute după prețul anual mijlociu al obiectelor, muncilor și serviciilor, respectiv după rentabilitatea brută a întreprinderii etc.:		Costul materialului, combustibilului și al salariului persoanelor streine de familie, semănării, turajului și altele conșumate în, chirie arendă, amortizament, asigurare, impozite (câtă de cele personale) și alte cheltuieli de producție sau altele similare etc.:	Observații sau amănunte explicative:
				LeI	b.		
	din produse vegetale:)	(de exemplu: grâu, orz, porumb, nutrețuri, vin, fructe, legume, lămn și derivate, flori, semințe, fuior etc. etc.)					
	din produse animale:)	(de exemplu: vitei, mânzi, miei purceli, animale vendute), mână, pui, ouă, miere, mătase, lapte și derivate lui, carne, grăsime, piei etc. etc.)					
	din produsele solului:)	(de exemplu: piatră, prundiș, nisip, lut, var, turbă, petrol, marmoră, aur și alte minereuri)					
	din produse industr. și manuș:)	(de exemplu: țesături, articole de îmbrăcăminte, industria alimentară, cea a lemnului, a fierului, a construcției, ceramica, pielăria, obiecte de artă etc. etc.)					
	din comerț și transport:	(de exemplu: câștigul din exploatarea unei prăvălii, a unui depozit, bir, etc., a unei zărafii etc., câștig din căraușie, comisionare, misiuni, tanfeme etc. etc.)					
	din salarii, indemnizații și profesionișteri:)	(pentru munca cu palmele, sau cu citele, muncă specializată în meserii, servicii private sau publice, onorarii etc. etc.)					
	din rentă de capital:)	(de exemplu: după clădiri închiriate, pământuri arendate, sau depozități cupoane, redevențe etc. etc.)					
	din rentă de întreprindere:	(venitul sau câștigul brut rezultat din orice întreprindere neenumerată mai sus, de ex. de caracter artistic, literar, etc. etc. drept de autor, patente ș. a. m. d)					
	din alte surse permanente sau incidentale:	(de exemplu: ajutoare publice sau particulare, premii, burse, pensii, usufructuri, jocuri de noroc etc. etc.)					
Totalul sumelor:				A)	B)		
Sarcini, dobânzi contractate în interesul gospodăriei cheltuielilor ⁶⁾ ; a întreprinderii sau a meseriei, precum și alte cheltuieli de producție neoprinse în perioada						C)	
Pierderi de tot felul, precum și deprecierea valorii sau reducerea cantității inventarului (viu și mort) a instalațiilor etc. și orice altă diminuare a averii sau a zestrei afacerii:						D)	
Totalul sumelor dela B), C) și D)					E)		
Totalul venitului brut: A)							
Rezultat:				Totalul cheltuielilor de producție, a sarcinilor (nepersonale) și a pierderilor: B)			
				Cifra venitului net anual (sau a pierderii): F)			

Bugetul Cheltuelilor:

de întreținere și înzestrare curentă a familiei (de ori ce profesie și clasă socială) raportat la suma venitului net sau a deficitului de Lei ..... rezultat din tabloul No. I

Legendă:

care face parte integrantă din tablourile Nr. I, II și III.

1) Valoarea brută a lucrurilor produse fie pentru vânzare, fie pentru consumul propriu sau pentru sporirea inventarului (zestrei) gospodăriei, a întreprinderii etc.

2) Inclusiv toate indemnizările în natură (ca alimente, locuință, combustibil, îmbrăcăminte, pământ de cultură, liber pășunat sau hrană pentru vite, participări la beneficii, cadouri uzuale, prime, asigurări sociale, rețineri pentru pensii etc.) transformate în bani. Munca patronului și a membrilor familiei, depusă în gospodăria sau întreprinderea proprie, nu se va socoti.

3) Dacă familia locuiește în căminul propriu, atunci este a se calcula aci un echivalent de chirie compus din dobânda capitalului ce îl reprezintă valoarea casei (3% până la 9%) minus amortismentul capitalului, potrivit cu gradul de soliditate al construcției (între 1/2% și 6%), costul de întreținere, asigurare și sarcinile publice aferente.

4) Numai vânzările prin care nu se descompletează, ori diminuează, stocul inventarului (a zestrei) necesar merșului normal al gospodăriei sau afacerii.

5) Între atele, aci sunt a se cuprinde de exemplu: furajul și costul de întreținere al stocului obișnuit de animale de rentă și a vitelor de muncă din gospodărie, (costul de întreținere a animalelor produse sau îngrașate spre vânzare, se cuprinde în coloana VI în dreptul categoriei „produse animale”); apoi costul de întreținere și amortizarea mașinilor și instrumentelor agricole ș. a. m. d.

6) Este a se indica necondiționat: 1) numirea localității și situația ei geografică; 2) data anchetei; 3) Numărul membrilor familiei, etatea, sexul, gradul de înrădire precum și măsura în care contribuie fiecare, prin munca lor, la realizarea veniturilor (numele și numărul casei se pot trece sub tăcere); 4. Gradul de cultură generală sau profesională a persoanelor în chestiune; 5. Momente mai importante din trecutul lor (eventual și al familiei) ca de ex. evoluția stării materiale, sociale și morale etc. Dacă se poate, ar mai fi de interes să se știe: 6. Care este ființa socială și economică mai apropiată sau mai îndepărtată (adeca ideală) spre care tinde șeful familiei sau ceilalți membri; 7. Cari sunt principalele lor plăceri și cu ce anume să fâlesc ei mai mult; 8. Ce neajunsuri sau anomalii a constatat realmente, autorul anchetei, în privința stării sociale și economice a familiei și ce lucruri bune mai remarcabile a putut de fapt observa; 9. Eventual încă alte observațiuni sau amănunțite apoi 10. Datele personale (cât mai complete posibile) ale autorului anchetei — inclusiv adresa sa precisă.

7) B Timpul cel mai potrivit pentru facerea anchetei — din punct de vedere al construirii inventarelor gospodăriilor sătești — este în luna August, Septembrie și Iulie, iar din punct de vedere a reînălțării mai ușoare a bugetelor de cheltuieli și venituri, se potrivește mai bine lunile Mai, Iunie și Aprilie. — Totuși ancheta este posibilă în ori ce anotimp.)

8) Costul materialelor, a salariilor, a arenzilor, impozitelor și a tuturor cheltuielilor și sarcinilor sunt a se introduce ca fiind plătite, chiar dacă achitarea costului lor a rămas în restanță, sau a fost achitat prin anticipație din gestiunea anului bugetar precedent.

Nr. curent	Categoriile și felul Cheltuelilor anuale 10)	Suma globală		Procentul pe categorii din totalul bugetului	Procentul din totalul bugetului	Observațiuni sau amănunțe explicative
		Lei	b.			
	<p>a) Hrană: I Vegetală:</p> <p>1) Cereale și derivate</p> <p>2) Zarzavat, leguminoase și alte alimente vegetale</p> <p>3) Coloniale, condimente zahăr</p> <p>II de proveniență animală:</p> <p>4) Carne, grăsimi și altele</p> <p>5) Consumul laptelui este a se indica sepearat</p> <p>b) Imbrăcăminte: 8)</p> <p>(dacă este posibil, ar fi de interes, a se separa imbrăcăminte femeilor, a bărbaților și copiilor.)</p> <p>c) Căminul și înlesniri de traiu:</p> <p>1) Chiria locuinței sau echivalentul chiriei 9)</p> <p>2) Întreținerea și complectarea zestrei căminului 8)</p> <p>3) Încălzit și luminat.</p> <p>4) Servitoare și servicii spre înlesnirea personală.</p> <p>d) Igienă:</p> <p>Apă, canal, curățitul gunoaelor, săpun, spălat, medic, farmacie, moașe, baie, sporturi etc</p> <p>e) Divertismente și plăceri:</p> <p>1) Tutun, băuturi spirtoase și alte consumații de plăcere, pierderi la jocuri și alte cheltuieli de utilitate dispensabilă.</p> <p>2) Cheltuieli cu distracții nevătămătoare, de ex. artă, serbări, musafiri etc.</p> <p>f) Cultură și instrucție:</p> <p>1) Cărți, periodice, cursuri, case de cetire și alte cheltuieli sau donațiuni cu scopuri culturale.</p> <p>2) Instrucția generală și profesională a copiilor.</p> <p>g) Viața social morală:</p> <p>1) Pentru biserică și viața religioasă.</p> <p>2) Pentru viața socială propriuzisă: taxe cotizații, binefaceri, acte patriotice etc. etc.</p> <p>h) Alte cheltuieli curente: 8)</p> <p>(Global sau specificându-se cele mai interesante)</p> <p>i) Sarcini:</p> <p>1) Impozitul global pe venit și alte contribuții directe de caracter personal, taxe etc. etc.</p> <p>2) Dobânzi după împrumuturi de caracter personal etc</p>					
	<p>Totalul bugetului ordinar d cheltuieli:</p> <p>Fața cu aceasta sumă venitului net sau a deficit. erade L</p> <p>escedent al veniturilor</p> <p>Rezultă deci un sau un deficit de L</p> <p>resp. un spor al deficit.</p> <p>Din acest excedent este a se scădea redu-</p> <p>Sau la acest deficit este, a se adăuga</p> <p>cerea valorii sau diminuarea materială a</p> <p>zestrei căminului de L</p> <p>escedent net</p> <p>Rezultă de aci un deficit total de L</p> <p>escedent veniturilor s'a întrebuițat</p> <p>Acest deficit s'a mai sporit cu cheltuieli</p> <p>pentru înzestrarea copiilor, noui investi-</p> <p>amortizări de datorii de ori ce fel eco-</p> <p>nomii, plăși anticipate pentru bugetul a-</p> <p>nului viitor etc. etc.</p>			100%	100%	

Inventarul

gospodăriei, a întreprinderii sau a afacerii, inclusiv zestrea căminului familiar:

Nr. corent	Categoriile și specificarea obiectelor din inventar:	Suma valorii actuale	Observ. sau amănunte expl.	
			Lei	b.
	<p>q) Capital fondiar I. Teren: (de exemplu) arabil: grădină: pășuni: fâneațe: livezi cu pomi: păduri: alte terenuri:</p> <p>II. Clădiri: căminul familiar: alte clădiri:</p> <p>III. Ameliorări permanente: specificarea acestora:</p> <p>b) Capital de exploatare I Stabil:</p> <p>d) Inventar vin: 1. Vite de muncă: (de ex.) cai, măgari, cătări boi, bivoli</p> <p>2. Vite de rentă: (de exemplu) Cabaline boine ovine stuide praseri și alte animale</p> <p>b) Inventar mort: mașini și instalațiuni unelte, instrumente, vehicule etc.</p> <p>II (Capital) Circulant: (de ex.) produse sau mărfuri de vânzare, combustibil, materiale, bani în casa, creante și pretențiuni, semințe, furaje, alimente, îngrășăminte etc</p> <p>c) Zestrea căminului: (de ex.) mobilier, lingerie, veselă, îmbrăcăminte, unelte și instalațiuni casnice, obiecte de lux și artă altele:</p> <p>d) Avărea în afăă de gospodărie: (de ex.) bani depuși sau împrumutați, acțiuni, efecte, losuri, asigurări, realități, uzufructuri și alte drepturi etc.</p> <p>e) Sarcini: (de ex.) datorii, restanțe, pensii sau rente de servit altor, sarcini dotale, servitute și alte îndatoriri:</p>			
	Totalul activelor:	A)		
	Totalul pasivelor:	B)		
	Rezultat:			
	Din totalul activelor . . . A) Lei . . . . . bani			
	sunt a se scădea pasivele B) Lei . . . . . bani			
	Obținând avea curată . . . C) Lei . . . . . bani (sau escedentul pasivelor)			

Legendă la tabloul Nr. II.

⁸⁾ Cheltuielile cari nu se fac în fiecare an, dar cari revin aproape cu regularitate în intervale mai mari de timp, ca de exemplu anumite obiecte de îmbrăcăminte (Mantale, cojoace, căciuli, cisme etc) piese din veselă, albituri, obiecte și instrumente casnice cari se uzează ș. a. m. d. sunt a se induce — după putință — cu acea cotă parte din costul lor, ce reprezintă uzajul unui an de întreținere. Această pentru ca să nu se încarce prea mult bugetul anului în care s'au cumpărat obiectele ce durează mai mulți ani sau ca să nu apară mai mic decât real, bugetul anului în care nu s'au făcut asemenea cumpărături sau investiții. Scopul chestionarului este a stabili pe cât se poate un buget (sau inventar) tip, cât mai caracteristic pentru trecut și viitorul apropiat; ceiace se poate realiza numai dacă eliminăm cât mai mult cu putință, caracterul incidental a anumitor cheltuieli (sau venituri).

⁹⁾ Dacă familia locuiește în căminul propriu, atunci este a se calcula, aci un echivalent de chirie compus din dobânda capitalului ce îl reprezintă valoarea casei (3% până la 9% potrivit gradului de rentabilitate a clădirilor din acea regiune), minus amortismentul capitalului, (potrivit cu gradul de soliditate al construcției adevărată între 1/2% până la 6% din valoarea capitalului ce reprezintă imobilul clădit), apoi costul de întreținere, asigurare și sarcinile publice.

Introducerea acestei și altor sume asemănătoare, nu se pot întrelăsa prin „compensajie“ (sau stornare) ne trecându-se ele nici la venit și în schimb nici la cheltuieli, Scopul fiind realizarea unor bugete de venituri și cheltuieli „integrale“ lipsa ori cărei introduceri duble, de felul acesta, ar schimba esențial relațiunile dintre diferitele categorii de venituri și cheltuieli; ar da rezultate nereale și nu ar mai putea servi ca bază la concluzii sociografice etc. . .

¹⁰⁾ Toate lucrurile consumate sau introduse în gospodărie spre folosință, sunt a se calcula la prețul lor real, indiferent de proveniența lor (produse proprii ori cumpărate) și indiferent dacă plata s'a făcut ori costul lor urmează a se achita de acum înainte (ori că sunt obiecte donate etc.).

Aceste formulare individuale (familiare) pentru strângerea de material documentar servind la stabilirea bazelor economice ale existenței sociale, cu scopul de a constitui punctul de plecare pentru chestionarul unei anchete sociografice, sunt în-tocmite de d. Prof. Dr. Mihail Șerban.

Inscrieți-vă în Institutul de Studii „Societatea de Măine“!

SILVIO PELLICO UN APOSTOL AL AUTO-DETERMINĂRII POPOARELOR

Oprindu-mă în Brünn pentru câțeva vreme (regimentul de infanterie No. 31, românesc în majoritatea sa, fusese „dislocat“ din Sibiu la Brünn) am ținut să vizitez și cazematele dela „Spielberg“, celebre în istoria culturală a omenirii în urma întemnițărilor politici, pe cari i-au găzduit în decursul timpurilor.

Mi s'a răspuns: Franz Iosef a dat ordin dela începutul războiului chiar, ca să n'ăibă voie nici un călător să viziteze cazematele acestea. Cauza? De sigur, reminiscentele trecutului nu prea laudabil pentru casa de Habsburg, ar fi evocat la italieni, la cehi și la alte neamuri simțeminte, cari n'ar fi cimentat solidaritatea, de care avea atâta nevoie armata austro-ungară.

Mai târziu am înțeles și mai bine cauza închiderii „Spielbergului“: conducătorii cehi *Kramarcz*, *Klofacz* și ceilalți, erau prizonierii ascunși în acest loc de supliciu istoric, păziți cu mare grijă, ca nu cumva să „agite poporul“. Dar despre aceasta mai târziu.

Și totuși am vizitat „Spielberg“-ul! Întâmplarea a voit ca o rudenie îndepărtată de a mea să fie în cancelaria militară de pe citadela „Spielberg“-ului și, vizitând-o, un tânăr frumos ca înfățișare și bun *causeur*, acesta a ajuns să facă cunoștința fiicei temnicerului, o *filia hospitalis* dragălașă — iar aceasta, la rugarea noastră, a luat odată legătura de chei ruginite și grele și ne-a invitat: „Să pornim!“

Cât ai bate 'n palmei am fost gata. Imbrăcați mai gros ca de obicei, aprinzând o făclie cu spirit, care lumina capricios în întuneric — am pornit-o la drum. Coridoarele reci și mușcăte ne dădeau un fior prin întreg trupul.

Insoțitoarea noastră era veselă — o veselie, care contrasta cu tăcerea severă și lugubră. O, de câte sute de ori cutreierase tinăra fată, cu tatăl ei și singură, cavouriile acestea gigantice — de-ar fi avut ea atâtea mii, ar fi făcut concurență unui livrant de război!

Dar, în locul surâsului ei și al vorbelor „de spirit“, cari aici pălesc ca niște flori irosite, să recapitulez una-alta despre locul unde ne aflam.

Castelul său, mai bine zis, cazarma „Spielberg“ se află pe un delușcan de 283 metri — cum ar fi de exemplu „Straja“ dela Brașov — în nemijlocită apropiere de orașul Brünn. Pe vremea lui Pellico era

un orașel înfloritor, capitala Moraviei-Austriace, cu 30,000 de loc. și cultiva în mod intensiv industria de postav. De atunci a crescut orașul (numărătoarea din 1913 arăta 131,000 loc.), ajungând unul din cele mai însemnate orașe ale Austriei, mai pe urmă ale Ceho-Slovaciei (Brno).

Pe vremuri „Spielberg“-ul era reședința principilor de Brünn și a Markgraf-ilor de Moravia — apoi

s'a schimbat de multe ori: întăritură asediată de unguri, luni de zile (1469) și silită să se predea; devastată de foc, ridicată din nou, asediată de suedezi, prefăcută în temniță vestită, asediată din nou de prusiaci, reclădită de Maria Teresja și destinată delictvenților politici, până când Francisc Iosif a prefăcut-o în 1855 în cazarmă militară.

H. P.-Petrescu

(Va urma.)

PROBLEME ECONOMICE

SITUAȚIUNEA FINANCIARĂ A PIEȚII MONDIALE

Situațiunea pieții financiare mondiale, s'a schimbat în luna trecută, în mod simțitor.

La noi în România, această schimbare, s'a produs spre bine, căci criza acută a lunilor trecute, s'a ameliorat simțitor, și a avut ca o urmare firească, o ușoară scădere a dobânzilor, prin ceace industria și comerțul au putut ajunge mai ușor, și 'n condițiuni mai satisfăcătoare, în posesiunea capitalelor necesare.

Și această scădere a dobânzilor debitoare, a adus cu sine și o reducere a dobânzilor la depuneri, plătindu-se azi, de către instituțiunile noastre financiare serioase, dobânzi, ce variază între 8 și 18% pro anno, față de dobânzile fantastice ale lunilor trecute, de 3—4% lunar, și încă plătite anticipativ.

Acest lucru denotă, un început de însănătoșare, sau cel puțin un simptom înbucurător al vieții noastre financiare-economice, manifestată prin faptul, că publicul mare recâștigă din nou încrederea în instituțiunile noastre bancare, și părăsește mentalitatea bolnăvicioasă a ultimilor doi ani, de a căuta singur și direct plasament, fără a se folosi de intermediul și organizația de credit, a băncilor noastre.

De sigur, că această abandonare a plasamentului direct, n'a fost un ceva benevol, ci a trebuit să vină, numărul cel mare de falimente și concordate forțate, cu pierderi de zeci de milioane, pentru a ajunge la convingerea, că tot e mai bun plasamentul la bănci, chiar și cu dobânzi mai mici.

Dar pe când la noi, piața financiară devine mai mobilă, pe atunci în lumea mare, schimbarea produsă nu arată un progres, ci din contră, banul se scumpește, și numerarul disponibil, devine tot mai rar.

Așa de exemplu, la finele lunii Februarie, Federal Reserve Banken din S. U. N. A. majorează etalonul la 3, 1/2% dela 3%, și această urcare, e urmată la 5 Martie, de urcarea etalonului în Anglia, dela 4 la 5% și mai apoi, la 9 Martie de Italia, unde Banca d'Italia, încă fixează etalonul la 6% față de 5, 1/2% din trecut.

În America de Nord, aceasta majorare, s'a produs în urma faptului, că în anul 1924, capitalul american, din lipsă de plasament, a inundat întreg globul, sub forma de credite acordate statelor și particularilor, și a căror cifră, se evaluează la 1, 25 miliarde dollari, prin ceace s'a anemiata piața internă financiară, care acum, nu mai poate satisface pe deplin, cererile juste ale industriei și comerțului său.

Majorarea etalonului, vrea să fie, o măsură preventivă, de apărare, contra sleirei totale a disponibilului aflător încă în caserile băncilor, cât și un îndemn, de a readuce o parte a capitalului înstreinat, găsindu-se posibilități de plasament destul de favorabile, și în țara proprie.

Cu totul de altă natură, sunt motivele cari au determinat Banca de Anglia și Banca d'Italia, să majoreze etalonul.

În aceste țări, nu se resimte lipsa după capitale disponibile, ci se urmărește — tocmai contrarul Americii de Nord — împiedecarea rein-torcerei capitalului american, la vatră, prin rentabilitatea mai mare, ce se oferă prin dobânzi majorate.

Pe lângă acest moment — mai mult de ordin intern — a mai contribuit ceva la această imobilitate a pieții financiare mondiale, și anume, un moment de caracter mai general, *recolta slabă de grâu și secară a Europei.*

Țări, cari se puteau aproviziona cu oarecare ușurință din recolta proprie, și avizate numai pentru cantități neînsemnate la import, în urma recoltei compromise, s'au văzut silite, a importa într'un interval de timp scurt, relativ mult mai mult, decât se importa într'un întreg an normal, prin ceea ce, sume însemnate au fost imobilizate în comerțul de cereale, și dat fiind, că America de Nord a luat asupra sa rolul de alimentator cu pâine al Europei, desfășurarea acestor cumpărări și vânzări de cereale, s'a estins în timp, față de o desfășurare mai scurtă și mai repede a importului din țările Europene.

Pe de altă parte, cererea prea mare a întregii Europi după grâu, a reînviat specula americană, care s'a mai produs și altă dată în situațiuni similare, și care, mai bine s'a concretizat prin faimoasele „Ringuri”, cari au acaparat disponibilul de cereale, exploatându-l prin majorări de prețuri nejustificate din punct de vedere economic.

Și așa în Europa, lipsa de grâu a sustras capitale însemnate industriei și comerțului, iar în America de Nord, Ringurile, au consumat sume fantastice, contribuind în o largă măsură, ca și această țară, — care a avut o bogăție de numerar direct ca 'n povești, și încă necunoscută până acum în istoria economică a lumii — să ajungă la o secătuire temporară a resurselor sale bănești.

Acestea sunt momentele, cari după părerea economiștilor steini, au scumpit banul, și deci și viața, nu numai în țările cari erau și sunt avizate la import de grâu, cum e: Germania, Belgia, Franța, în parte Italia, dar au foștat și majorarea etalonului în Anglia și Italia, fără ca pentru această, să fi fost dată necesitatea economică proprie, în afară de legătura atât de complicată, am putea zice indisolubilă, între viața națională economică a diferitelor state și economia mondială.

Căci, dacă de exemplu, Anglia și Italia, nu reacționează imediat, și nu majorează etalonul, pentru a împiedeca eșirea capitalului strein din țară, atunci acest capital ar fi fost

sustras vieții productive, și criza s'ar fi produs și'n aceste țări.

Doabnda mică, nici când nu va putea atrage capitalul strein la colaborare și la rezolvarea nevoilor economice proprii, din contră, mai cu-

rând având un caracter de premiu de export al capitalului, va facilita eșirea capitalului strein din țară, care se va plasa aturea, unde șansele de câștig, sunt mai mari.

Sabin Cioranu

CRIZA FINANCIARĂ ȘI DOBÂNDA

Criza actuală financiară — care a ajuns culmea în iarna trecută și care incontestabil e în descreștere simțitoare — nu e o apariție efemeră a vieții noastre economice, ci un fenomen inerent politicii monetare, inaugurate dela războiul mondial incoace. Ea era latentă și se resimțea mai puțin în timpul inflațiunii, dat fiind faptul că prin crearea artificială de mijloace noi de schimb se contrabalansau în totdeauna efectele ei desastroase, făcând chiar pe un timp să dispară, ca apoi să izbucnească cu toată vehemența atunci, când s'a scos din funcțiune presa de bilete și s'a imbrățișat de către guvernanți ideea deflaționismului.

Astfel politica deflaționistă a distrus complectamente barierele opuse până acum crizei financiare și odată cu aceasta lipsa de numerar începu a lua proporții îngrijorătoare, ceia ce punea adesea pe gânduri chiar și pe discipolii cei mai fervenți ai deflațio-

nismului. Era doar evident, că până ce devalorizarea monetei naționale continuă atât în intern, cât mai ales în străinătate — devalorizare, ce se oglindește destul de clar în urcarea treptată a prețurilor tuturor articolelor pe de o parte, și în scăderea cursului pe de altă parte —, aplicarea politicii deflaționiste va contribui în bună parte la agravarea crizei financiare deoarece în măsură ce se urcă s'umpelea. Crește și lipsa mijloacelor de schimb. Față de nevoile acestea crescând, stocul de numerar era aproape neschimbat. În disproporția astfel survenită zace rădăcina crizei de numerar.

Urmarea logică a acestor stări a fost urcarea dobânzii, ceia ce de alt fel încă dela războiul mondial incoace arăta o tendință de continuă creștere. Fenomenul acesta de urcare a dobânzii se ivi într'o formă destul de pronunțată și în celelalte țări, nu numai la noi; în special în acelea, al căror organism economic

Ați primit deja bilete de loterie dela

PARISIEN?

Tragerea la 25 Aprilie

Căruțe de copii, modă pentru bărbați, ciorapi, sticlărie modernă de porcelan și jucării — se pot cumpăra foarte ieftin.

Fiecare cumpărător primește în mod gratuit bilete de loterie

Comemorarea lui Vasile Lucaci. — Asociațiunea dela Sibiu publică un concurs pentru cea mai bună monografie a luptătorului național Vasile Lucaci. Manuscrisele se vor înainta până la 31 decembrie. Premiul este de lei 10.000. Sperăm să se găsiască scriitorul care să eternizeze într'o broșură accesibilă mulțimii faptele și ideologia însuflețitoare a păr. Lucaci.

era deja sdruncinat de inflațiune. Deși inflațiunea urca în mod artificial mijloacele de schimb și era menită să împiedece urcarea etalonului, totuși utilizarea enormă de capital în mod improductiv făcea să se resimtă tot mai mult lipsa de numerar.

Așa de exemplu, Germania, când se zbătea mai amarnic în spazmele inflației ridică dobânda oficială la 90%, și trebuie să reținem faptul, că există și astăzi țări în Europa centrală, unde creditorii fără considerare la garanții, nu acordă împrumuturi la o dobândă mai mică de 20%. Chiar și în țările, cari înainte de războiu se numerau între cele mai ieftine în ce privește dobânda, se plătește actualmente dobânzi, de 10-12%.

Noi, încă nu am fost cruțați, și am văzut cu îngrijorare, majorarea dobânzii — după capitalurile împrumutate, în iarna trecută, când criza financiară era mai pronunțată — la 4-6% lunar. Astăzi, de și criza e în scădere, etalonul se menține la un nivel destul de urcat, variind în general între 24-36%. Și credem, că ori cât s'ar ameliora situația pieții financiare, la o reducere mai simțitoare a dobânzii — fără a ne gândi la ajungerea unui nivel normal — în timpul apropiat nu ne prea putem aștepta.

Aceasta, o putem afirma fără a ne face vinovați de un pesimism prea exagerat, și mai cu seamă, dacă analizăm în elementele sale prețul de locațiune al capitalului. Dobânda se compune din 2 elemente fundamentale, și anume: din contravaloarea serviciului adus împrumutătorului, și din o primă de risc.

Să ne oprim niște la acest punct și să examinăm oscilațiunile, la cari

sunt susceptibile aceste două elemente în stările actuale. Presupunând, că prin inflațiune s'ar produce o abundență de numerar și astfel, serviciile aduse împrumutătorului ar fi mai scăzute — fapt ce ar apăsa și asupra primului component al etalonului —, totuși ne-am izbi de consecințele inflațiunii, cari ar face, ca prima de risc să se menție la o treaptă mai urcată. Anume, creditorul nizuiește ca deprecierea monetei — datorite politicii actuale valutare — să fie acoperită prin urcarea primei de risc, care urcare se oglindește în dobânda percepută. E doar și firesc, ca atunci, când moneda națională pierde în conținut din forța sa de cumpărare, să-și caute o compensație prin urcarea etalonului, nemai reprezentând banii primiți la scadența împrumutului, aceeași valoare, pe care o aveau în timpul împrumutării. Prin urmare, efectele prielnice, menite să provoace o scădere a componentului dintâiu a dobânzii, vor fi paralizate de tendința de majorare a primei de risc.

Concluziile astfel trase ne fac să întreținem o perspectivă puțin prielnică propășirii noastre economice, ceiace ne impune necesitatea de-a căuta mijloacele menite să producă o scădere a dobânzii. Or aceste mijloace ni le poate livra deocamdată numai o organizație puternică de credit, întemeiată cu sprijinul statului respectiv al Băncii Naționale, care organizație are să împărtășască de foloasele ei toate ramurile principale de producție, în special agricultura baza producției țării. De altminteri chestiunea creditelor agricole a făcut deja obiectul cercetării noastre apărute în numărul precedent al acestei reviste.

Traian Nichiciu
dr. în științ. economice

Formularul chestionarului social-economic

elaborat de dr. Mihail Șerban și publicat în nrul de față este una din cele mai migăloase și temeinice lucrări. Publicul nostru va avea ocazia să aprofundeze problemele importante cuprinse în chestionar, și să se convingă de utilitatea lui deosebită. Vom fi foarte îndatorați, dacă intelectualii noștri serioși își vor consacra vreme pentru a face o aplicare riguroasă formularului umplând cu exactitate rubricile lui. În primul rând facem apel la Solidaritatea, asociația băncilor pentru ca directorii cunoscători ai stărilor economice să procedeze la o cât mai meticuloasă scrutare a împrejurărilor locale.

Dr. Mihail Șerban va face însuși o aplicare a formularului său într-o gospodărie din Cluj-Mănăstur, continuând seria conferințelor asupra anchetelor, într-una din zilele viitoare, probabil Luni 4 Mai după masă. Dacă până la apariția numărului de față nu se va fixa termenul, intelectualii noștri membrii ai Institutului de studii Societatea de Mainie vor fi anunțați despre ora precisă a conferinței printr'un imprimat postal separat.

Turneul Demetriade: „Făt-Frumos“, poveste lirică în 4 acte de Horea Furtună

Poet al notațiilor, mai mult decât al frământărilor lăuntrice, sau al faptelor mari, dl Horia Furtună ne-a deschis poarta basmului și toți câți am adormit în brațele lenei Consinzeni, sau am colindat toate tărâmurile și am răpus toți smei cu Făt-Frumos, ne-am aruncat de-o parte grinzii și ne-am dat lui. Nu mică ne-a fost înădejdea, când ne-am văzut încurcați între nițele acțiunilor, căci sunt multe acțiunile din această piesă și autorul nu ni-le-a țesut — păstrându-i fiecareia culoarea — într-una singură, care să stăpânească toate patru actele. Tot așa nici personajele nu sunt deplin înarmate sufletește pentru a ne face să le iubim și să simțim în dosul lor pe artistul creator; contururile lor sunt abia schițate; dramaticul exterior — al luptei între personajii — sau cel interior — al luptei în sufletul personajilor — abia răsare ici-colo.

Di Horea Furtună și-a numit opera „poveste lirică“. Dsa însă și-a dat-o Teatrului Național pentru a fi jucată, pentru a-l fură pe spectator și a-l duce în lumea basmelor; povestea vrea să fie mai mult decât o lectură, prin urmare. Ea nu poate răni însă pe spectator, căci e lipsită atât de o concepție clară, cât și de elementul dramatic necesar oricărei piese, care vrea să înfrunte scena, fie ea chiar feerie.

Autorul încearcă în decursul celor patru acte să scoată la iveală și o concepție. Ea însă nu ni-se desprinde clar în fața scenei; încercăm să ne-o lămurim pe drum, către casă, și nu reușim, nici așa definitiv. A vrut să culeagă elementele caracteristice ale basmelor noastre să ni-le lege într'un buchet și să ne îmbrăcăm cu parfumul lor? A vrut să ne cânte și să ne mărească în sufletul nostru dragostea de neam și țară (Ne gândim la E. Rostand)? Sau a vrut să întronizeze deasupra tuturor o concepție eternă care menească: a Făt-Frumosului care merge la picioarele idealului, lăsând altora aceeași soartă tragică? La încheierea piesei par'că ne lăcrește această concepție.

Pe poetul notațiilor însă, l-am văzut în toată desfășurarea feeriei. El căută momente potrivite pentru a le da drumul și să porneau la nesfârșit, îmbrăcate în zăhăni sunătoare ale versurilor. Așa e: emblema merarea însușirilor Românului (actul I), confesiunea lui Aghiută (act II), poetizarea luminei de lună (actul III), etc. Ori notația este între ultimile însușiri pe care le cerem unei piese, fie ea chiar feerie. Înaintea ei sunt altele, pe cari „Făt-Frumos“ nu le are.

Marele Demetriade, unic în creații de o puternică frământare sufletească, a dat din belșug din bogățiile lui, pentru a umple golurile piesei. Privindu-l chestiunea de forțe regretăm că nu ne-a venit cu o piesă, în care artistul și autorul să se întâlnească pe aceeași înălțime.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Arhiva someșană, revistă istorică-culturală, apărând în Năsăud, unde redacția se află — caracteristic și frumos — în liceul „Gh. Coșbuc“, se află la nr. 1 și cuprinde publicații de d-nii V. Sotropa și V. Bichigean, Dr. Al. Ciplea și dr. M. Covet. Sântem de părere că revista aceasta merită a fi citită, deci și — cum

părată. (Nr-ul 2 costă 12 lei), fiindcă aduce material bun. Privitor la documente, însă, aş fi de părere că de multe ori este mai bine ca el să se dea numai ca regest semnaland clar şi complet faptele, păstrând eventual caracteristicul cultural şi etic, cuvântul le bate la ochi, valoarea de târg etc., aşa cum a făcut de ex. Ion Bogdan în anume cazuri din arhiva Braşovului. Aşa, dacă se intenţionează a completa istoria generală a poporului şi — jărei; dacă intenţia este, însă, ca fiecare sat someşan să-şi aibă cultul său şi ca „Arhiva” să servească şi acestor fel de monografii, atunci — bine face. Eu aş preferi, însă, ca spaţiul preţios al revistei să fie economisit tocmai fiindcă acum are bune forţe de muncă distinctivă, şi ele pot da mult mai mult prin extras inteligent, decât prin tipărirea de prea multe — amănunte ale documentului întreg. Profesorii străşi în jurul revistei merită o călduroasă felicitare.

G. B. D

Zări p senine este o revistă de cultură care a are la Bistrija redactată de d-nii Costel Dumitrescu şi Ion Munteanu.

Salonul literar, până acum 2 numere, apare la Arad şi este revista d-lui Al. T. Stamatiad, colaborând d. A. Cotruş, Alexandru Gherghel, Perpessicius, D. Nanu şi . . . † Al. Macedonschi (în 2 limbi româneşte şi franţuzeşte), † d. Alexandri (în traduceri franceze de G. Bengesco), † M. Eminescu (în traduceri de Al. Gr. Soutzo). Dacă traduceri ar avea alături şi textul românesc, am înţelege mai uşor propaganda, în sine, bună. În panteonuri se îngroapă trupurile autentice ale celebrităţilor, nu păpuşi care să le samene numai. Deci aşteptăm texte ramâneşti.

Noul proiect de programă pentru şcoala primară începe a fi discutat de revistele pedagogice. „Gazeta şcolii” din Craiova, o discută (nr-ul 3-4) constatând îmbunătăşiri vâdit care usurează munca. „Gazeta şcolii” conchide. O cât de sumar am redat părţile caracteristice ale proiectului de reformă al programei învăţăm. primar fiecare va înţelege uşor că pentru şcoala primară începe o eră nouă (de 16 ani nu se mai modificase programa) care va usura munca elevilor şi a învăţătorului, potrivit de altfel şi cu îmmulţirea anilor de şcoală. Păcat că nu se usurează şi traiul de toate zilele al învăţătorului prin o reformă dreaptă şi a salariilor!

Rămâne ca programa primelor 4 clase primare să se pună de acord cu aceea a învăţăm. secundar, pentruca elevii, cari după 4 clase primare trec în învăţământul secundar, să nu întâmpine dificultăţi din cauza unor cunoştinţe cari s'au luat din acest ciclu (matematicile în deosebi).

Despre şcolarii bolnavi de constatat şi scutiţi de şcolăritate regulată d. Dr. med. M. Enescu scrie în Cuvântul dăscălesc (Roman):

„Dar în ceea ce priveşte triajul copiilor, cari trebuiesc scutiţi de şcoală — prevăzuţi la art. 12, suntem datori a interveni în fiecare caz special. Pentru a evita însă pe viitor greşelile ce s'au făcut şi mai ales fricţiunile, ce s'au produs între corpul medical şi corpul didactic şi pentru a usura sarcina corpului medical, aş propune următoarea procedură: 1. Afară de cazuri manifestate de aosală, chiar pentru un profan, cum far fi paralizia pectoarelor, slăbiciunea pre mare, toţi copiii să fie obligaţi a urmăriia şcoala la începutul anului, un anumit timp în care învăţătorul să-şi poata face idee

personal despre fiecare copil, în privinţa defectelor fizice şi mai ales intelectuale. Această îndatorire o cred indispensabilă pentru descoperirea diferitelor încercări de a simula surzenia, imbecilitatea etc. fiindcă este imposibil pentru un simulant să nu se trăzeze în timp de mai multe zile — să zicem o lună. Acest stagiu de şcoală este mai ales de mare importanţă în aprecierea facultăţilor intelectuale ale copilului. 2. După o lună, când învăţătorul şi-a putut face o idee despre toţi copiii, el va raporta revizoratului lista copiilor, cari după părerea sa sunt inapşi a urma şcoala, fie din cauze de boale, fie din altă cauză, cu specificarea pentru fiecare caz în parte. 3. Revizoratul înaintează copie după raportul învăţătorului medicului oficial al regiunii, care va examina fiecare caz în parte şi va opina. În caz de neînţelegere se va putea recurge la medicul primar al judeţului sau la un specialist, dacă e cazul. Acesta cred eu, că este singurul procedeu pentru a obţine, rezultate bune şi în condiţii bune.”

—***—

I. de st. Societatea de maine

Bibliografia sociologică

Barth, P. *La methode historique appliquee aux sciences sociales*. Paris, 1901. Ed. Felix Alcan. 8° II, 332 p. [Bibliothèque generale des Sciences Sociales]. B. U. 80327. III. XI, 1.

Richard, Gaston. *La sociologie generale et les lois sociologiques*. Paris, 1912. Oct. Doin et Fils ed. 396, XII p. [Encyclopedie scientifique]. — III.

Guyau, M. *L'art au point de vue sociologique*. Cinquieme ed. Paris, 1901. Ed. F. Alcan. 287 p. [Bibliothèque de philosophie contemporaine] IV, 2.

Achelis, Th. *Sociologie*. Leipzig, 1899. Göschen'sche Verlagshandlung. 48 p. [Sammlung Göschen No. 10] B. U. 104632. III.

Theodorescu, Stoica. *Influenţa medului geografic şi istoric asupra dezvoltării popoarelor*. Câmpina, 1921. Tipogr. „Gheorghiu.” B. U. — III. IV, 7.

Leon, N. *Montismul. Religia celor puşini. Din viaţa moniştilor Gh. Darwin, E. Haeckel, V. Conta. Gr. Cobălcescu*. Buc. f. a. 32 p. [Bibl. „Lumen” No. 55]. B. U. 176603, II. XIV.

Tutescu, St. şi P. Danilescu. *Monografia istorică, economică, culturală socială a satului Căţanele din districtul Dolju*. Craiova, 1908. Librăria F. Constantinescu. 8° 194 p. 1 f. B. U. 178921. VI, 2. VIII, 1 k. IX. XIII.

Rădulescu—Codin, C. şi I. Răuţescu. *Dragoslavele. Trecutul comunei*. Câmpulung, 1923. Tipogr. Gh. N. Vlădescu. VI, 432 p. B. U. 200878 şi 200879. VI, 2. VIII. 1 k. IX, XIII.

Theodorescu, Stoica. *Monografia oraşului Câmpina*. Câmpina, 1924. Tipogr. „Gutenberg”. 207 p. 1 tab. B. U. — VI. 2. VIII, tk. IX, XIII.

Coculescu, Henry. *Les cooperatives paysannes en Roumanie*. Bucarest, 1924. Impr. „Sportul.” 126 p. B. U. 203502. VIII. II, h.

Rosetti, Radu. *Pentruve s'au răscolat ţărăni*, Bucureşti, 1907. Sococ et Co. 699 p. B. U. 182131. IV. 14c. VIII, 2a. h. k. IX. XI. 2.

Stere, C. *Cauzele şi perspectivele revoluţiei ruse*. „Viaţa Românească” Anul 1923. No. 10—11; 12 şi anul 1924. No. 1, 4, 5, 6. B. U. — IV, 14b.

(Una din cele mai bune lucrări care a apărut despre această problemă importantă.)

Bourdeau, I. *Le socialisme allemand et le nihilisme russe*. Paris, 1892. Ed. Felix Alcan. 8° 2 f. 318 p. B. U. 72177 şi 189986. IV, 13, VI, 3. XIV.

Antonelli, Etienne. *La Russie bolchéviste. La doctrine, les hommes. La propriété. Le régime industriel. Politique interieure et exterieure*. Paris, 1919. Bernard Grasset, éditeur. 8° 1 f. 287 p. B. U. 185426. II, IV, 13, 146. V. VII. XI, 1. XIV.

(Dă material bogat. Tratează obiectiv şi cu mult simţ sociologic.)

Sombort, Werner. *Friedrich Engels*. Berlin, 1895. II, IV, 13.

Engels, Fr. *Originele socialismului ştiinţific*. Trad. de C. Racovski. Cu o biografie şi portretul lui Engels. Bucureşti, 1920. Cercul pe ed. Socialistă. 8° 63 p. [Biblioteca Socialistă.] B. U. 199942. II. IV, 13.

Engels, Fr. *Socialism utopic şi socialism ştiinţific*. Bucureşti, 1891. Ioan Weiss. 8° 39 p. [Biblioteca Socialistă.] B. U. 176594. II; IV, 13; VI; 3; XIV.

Engels, Fr. *Originea familiei, a proprietăţii private şi a Statului* în legătura cu cercetările lui Lewis H. Morgan. Bucureşti, 1920. 8° IV, 5—173 p. 1 f. [Biblioteca Socialistă.] B. U. 199235. IV, 6. VII; VIII. 2 h.

Engels, Fr. *Dührings Umwälzung der Wissenschaft*. II. Aufl. Zürich 1886. XIV, VIII, 1.

Engels, Fr. *Ludwig Feuerbach*. Stuttgart, 1888. XIV.

Engels, Fr. *Die Lage der arbeitenden Klassen in England*. II. Auflage. Stuttgart, 1892. XXXII, 300 p. 1 tab. B. U. 137360. VI. 3.

Bebel, August. *Robia femelei: Femea în viitor. Internaţionalism*. Trad. de Quiddam. Bucureşti, 1911. 32 p. [Biblioteca „Lumen” No. 74.] B. U. 176603. VI. 5. IV. 13.

Jaurès, Jean. *Pagini alese, cu studiul asupra autorului de G. Brandes şi Romain Rolland*. Bucureşti, 1924. Tip. „Triumful” 32 p. [Colecţiunea „Probleme şi Idei” No. IV]. B. U. — II. IV, 13. VI. 3.

Nicolai, Georg Fr. *Biologia războaiului*. Prelucrare de Eugen Relgis. Iaşi, 1921. Ed. „Viaţa Românească.” 8° VIII, 244, III p. B. U. 173057, VI. 8. XI. 1. XIV.

Barzan, I. D. *Problema născute după războiu: Economice—financiare—sociale*. Bucureşti, 1922. „Cartea Românească.” 8° 176 p. B. U. 191419 şi 199302. VI, 7. VIII. 2. 1.

Andrei, P. *Sociologia revoluţiei*. Iaşi, 1921. Tipogr. „Lumina Moldovei”. 8° 140 p. B. U. 18221. IV, 14a. XI, 1.

Neagu-Negulescu, I. *Armatia sau ţara Buneiînţelegeri*. Brăila, 1923. Tipogr. Română. 8° 160 p. [Biblioteca Sociologică.] B. U. 196014. XIV.

Krapotkin, Pierre. *La conquête du pain*. Préface par Elisée Reclus. Paris, 1921. Ed. Stock. IV, 13. VI, 3. XIV.

Krapotkin, Fürst P. *Memorien elnes russischen Revolutionärs*. Mit Vorwort von Georges Brandes. [Volksausgabe. I—II. Teil. Stuttgart, 1906. Verlag v. Robert Leetz. 8° XIV p. 1 f. 205 p; 259 p. B. U. 165331. II. IV, 14a. V. XIV.

Krapotkin Peter. *Moderne Wissenschaft und Anarchismus*. Berlin, 1904. Joh. Råde. 8° 88 p. B. U. 95395. XIV. IV, 12, 13. 14a. V. VII.

Aurora Lăpuşteanu

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

S. R. F. — Aceste trei litere nu sunt cine știe ce titluri masonice, ci un nou simbol de acaparare a-averii publice și de subjugare a noastră de către oligarhia liberală.

Serviciul navigației fluviiale române se comercializează. Societatea Danubiană liberală și serviciul navigației fluviiale fac o nouă societate de navigație fluviială. Noua societate va avea un capital de 300 mil lei din care 60% va fi aportul Statului și 40% al societății Danubiene.

V-ați întrebat, cum de s'a stabilit un capital atât de mic pentru noua societate? Răspunsul este ușor de dat: pentru că a-avuța statului, reprezentată prin parcul ei de vase de șleperi și pontoane, prin debarcadare și instalații navale, prin șantierul dela Turnul Severin, să fie evaluate la cât mai puțin și anume la 18 mil, evaluându-se larg averea soc. Danubiara la 120 mil.

Plus valoarea averii Statului va trece, cu toate veniturile care vor decurge din ea, pe nedrept, în proporție de 40% în favorul acționarilor Danubieni.

Suntem jefuiți cu forme legale și nu avem nici curajul și nici inteligența de a reacționa cum se cuvine cel puțin în fața perspectivei că în mai puțin de jumătate de secol vom fi robii, dar literați robii, unei oligarhii bancare.

Exportul vitelor. — Avem în țară circa 6 mil. vite cornute, din care putem exporta în fie care an 5%, adică 300,000 vite mari. Acest export, socotind una peste alta vita la 6000 lei bucata, ne-ar aduce 1.800 mil lei în țară, iar Statului i-ar procura un venit vamal de 2.400 mil lei, taxa vamală de export fiind de 8000 lei de cap de vită.

Transportul acestor vite, socotind câte 8 vite la vagon, necesită un număr de 40.000 vagoane. Ușurința este că transportul vitelor se poate face tot anul și prin urmare nu necesită un număr atât de mare de vagoane.

Statul însă nu înțelege acest folos. Exportul nu e liber.

Comercializare și Regie. — Principiile economice guvernamentale sunt de o maleabilitate surprinzătoare. E drept că pentru un observator atent apare ca un fir roșu conducător *interesul particular* în toate afacerile publice intrate pe mâna bunei administrații liberale, însă pentru marele public, care nu vede de cât suprafața, această maleabilitate de principii nu are nici un înțeles.

Dacă este un interes privat care cere comercializarea unei anumite bogății publice, se găses: imediat argumentele concesiunii: Statul nu e bun administrator instituțiile sale aduc pagube bugetului, din lipse de fonduri bugetare nu pot fi organizate, perfecționate și mărite. Și se face concesiunea. Dacă interesul privat s'a stins, imediat vin argumentele contrarii; concesiunea n'a dat roade, prețul de cost revine mai scump în comercializare ca în regie, Statul nu este stăpân pe averea sa, averea Statului se năruie. Se dă o despăgubire importantă societății private, și Statul reintră în drepturile și averea sa.

Și într'un caz și în altul interesul general e sacrificat și Statul păgubește. Ce mi-e comercializarea, ce mi-e exploata-

rea în regie. Formule de exploatare a a-vușii noastre.

Așa e și cu atelierele căilor ferate din București.

Legea bănturilor spirtoase — Înaintea vacanței de paști s-a întâmplat în Parlament un însemnat fenomen politic: un acord de vederi și o apropiere între partidul țărănesc și d. Vintilă Brătianu. Lucru pare neverosimil, straniu, însă perfect adevărat. Fiereste că față de asemenea zguduitoare veste, trebuie să aducem calmantul, explicând că înțelegerea nu s'a făcut de cât în chestia legii bănturilor spirtoase.

Partidul țărănesc de multe ori a arătat în Parlament, și în ultimul timp prin glasul cald al d-lui Dr. N. Lupu, ce mare pericol reprezintă alcoolismul la sate. Pentru acest partid, care are în vedere în primul rând însănătoșirea și ridicarea păturii țărănești, chestiunea alcoolismului este o chestiune socială de mare însemnătate, care nu mai poate rămâne nerezolvată. D. Vintilă Brătianu, un om cum-pătat, econom și muncitor, nu poate suferi alcoolismul fiindcă prin acest mijloc oamenii își cheltuesc banii în zadar, își pierd timpul, și muncitorii petrec în loc să sporească producția țării. Pentru D-sa restrângerea alcoolismului este o chestiune economică, de sporire a producției, și de ridicarea economiei generale. De aci înțelegerea între foc și apă, între partidul țărănesc și d. Vintilă Brătianu.

Din nefericire înțelegerea nu e atât de deplină. D. Vintilă Brătianu, este și Ministrul de finanțe al țării românești, prin urmare cunoscând ce venit enorm aduce bugetului Statului otrăvirea populației cu spirit, nu voeste, nu înțelege să curme răul mai curând, D-sa ar voi ca această operație a bugetului să se facă treptat în câțiva zeci de ani. Ne dându-și seama că într'un timp atât de lung, sănătatea populației să năruie, iar bogății fabricanți

de bănturi spirtoase vor găsi mijlocul să înlăture o asemenea lege morală cari le-ar produce lor mari pagube materiale.

Iar refacerea căilor ferate — Fabricanții se plâng că sunt nevoiți să micșoreze producția, sau chiar să închidă fabricile fiindcă nu au puțină să-și transporte marfa produsă din lipsa locomotivelor și vagoanelor; cerealiștii se plâng că au pagube enorme din cauza întârzierii neîngăduite a transporturilor. Cântăririi false a cântarelor oficiale ruginite și stricate, a furtului de cereale din cauze lipsei de antrepozite și a părăsirii vagoanelor încărcate pe linii de garaj; călătorii se plâng de lipsa vagoanelor curate și în bună stare, cu care să-și facă drumurile scumpe și din ce în ce mai scump, plătite.

Căile ferate sunt dezorganizate și merg din rău mai în rău.

Se vorbește acum de un nou împrumut în America pentru refacerea căilor ferate: de un bancher Aronovici și un director american Bertron, cari ar fi dispuși să ne refacă căile ferate într'un an cu o cheltuială de vreo 30 miliarde lei; se vorbește că este deplină înțelegere principială între consorțiul american și d. Vintilă Brătianu nu mai chestiuni de amănunt mai sunt în discuție.

Ce va fi fiind adevărat din toate aceste povești? oare bunul simț să fi învins pe celebrul „prin noi înșine” Parcă nu ne vine să credem.

Importăm grâu — Am ajuns și aici. Politica de restricție și vexațiune a culturii de grâu ne-a adus în situația tristă de a importa, noi țara producătoare și exportatoare de grâu, grâul necesar consumului intern, fără ca anul trecut să fi fost un an de secetă.

Vom importa 50 mil vagoane grâu, care ne vor sili să aruncăm peste graniță 8.000.000 lei. Valuta nu va rămânea neinfluențată de acest export de lei.

Din cauza insolvenței vindem sub prețul de inventar un stoc întreg de

MOBILE ANTICE

policandre, tablouri vechi, covoare persane. Vânzarea a început la

Gratz

Magazin de obiecte artistice
Cluj, Piața Unirei No. 8.

Datoria fiecărui intelectual este să citească marea publicație social-economică „Societatea de mâine”. (Cluj. Abon. lei 600).

Intreprinderile Forestiere Române Societate Anon., Cluj

Intreprinderile Forestiere Române Societate Anonimă, Cluj invită pe acționari la

a V adunare generală ordinară

ce se va ține în Cluj (edificiul Băncii Agrare) în ziua de 23 Mai 1925, la orele 10 a. m., cu următoarea

Ordine de zi:

1. Constituirea adunării generale.
2. Raportul Consiliului de Administrație despre gestiunea anului 1924.
3. Raportul Cenzorilor.
4. Bilanțul anual și împărțirea profitului net.
5. Hotărârea asupra absolutului Consiliului de Administrație și al Cenzorilor.
6. Alegerea cenzorilor pe un nou period de 3 ani.
7. Fixarea mărcilor de prezență.

Se atrage atențiunea domnilor acționari asupra art. 10 din statute. Acțiunile se pot depune la casieria societății noastre în Cluj, la Banca Agrară S. A. privilegiată Cluj, la Banca Centrală pentru Industrie și Comerț, Cluj, Albina în Sibiu, Victoria Arad, Timișana Timișoara, Ardeleana Orăștie, Izvorul Alba-Iulia, Silvania Șimleul-Silvaniei, precum și la toate sucursalele acestora, în București la: Banca Marmorosch, Blank & Co., Banca Cerealiștilor și sucursala Albina, Banca Franco-Română, în Iași la: Banca Moldovei și Banca Uniunii-Române.

Consiliul de Administrație

Bilanț general la 31 Decembrie 1924

Activ				Pasiv					
Cassa în numerar			741537	26	Capital societar	65000000	—		
Păduri			43886347	—	Fond de rezervă	6031909	86		
Investiții:					Fond de asigurare	580959	35	71612869	21
Fabrici	11847684	14			Reescont			31661000	—
Linii industriale	12390460	45			Cont-curente:				
Mașini, material tehnic, material rulant	10153094	82			Creditoare			39718928	01
Material de linie ferată disponibil	2050892	—			Avansuri și garanții pentru material lemnos			26630817	32
Edificii: locuințe pentru funcționari și angajați, colonii pentru muncitori, magazii, remise etc.	2606401	99			Dividende neridicate			650015	—
Mijloace de tracțiune	117040	—	39165573	40*	Diversi creditori			108446	20
Material lemnos fasonat: che-restea, traverse, trunchi, manele și lemn de foc			48363947	—	Beneficiu net.			8329428	27
Alimente pentru muncitori			175922	—					
Avanse pentru lucrările în pădure			2274688	17					
Garanții			388793	58					
Diversi debitori			31931233	—					
Participații și acții			11646200	—					
Mobiliar			37262	60					
			78711504	01				178711504	

Contul Pierdere și Profit

Dobânzi după Cont-curent și reescont	8790867	23			Venit dela mat. lemnos, efecte, linia ferată, dela fabrică, participațiuni și diverse			24387351	06
Salare și plățile muncitorilor stabili	2537203	—							
Cheltuieli generale	1769936	91							
Primii de asigurare contra focului	835209	98							
Dări și impozite	746331	76							
Amortizări la investiții și mobiliar	1378383	91	16057922	79					
Beneficiu net			8329428	27					
			24387351	06				24387371	06

Director General ss. Dr. Ioan Popp.

Șef-contabil ss. Emil Lupea expert-contabil.

C O N S I L I U L D E A D M I N I S T R A Ţ I E :

ss. Dr. Octavian Russu, președinte, ss. Dr. Alexandru Racofi, ss. Ing. P. Panaitescu, ss. G. Domășneanu, ss. Petre Porușiu, ss. I. Agârbiceanu, ss. Dr. Victor Bontescu, ss. Vasile C. Osvadă, ss. Dr. Emil Hațieganu, ss. Ionel Comșa, ss. Dr. Nicolae Comșa, ss. Ioan Răducanu, ss. Leon Sculy-Logotheti, ss. Grigore P. Carp.

Subsemnații cenzori am examinat prezentul bilanț și l-am aflat în regulă și în deplină consonanță cu registrele societății. ss. Dominic Rațiu, președinte, expert-contabil, ss. Iuliu Enescu, expert-contabil, ss. Ioan Rebegea, expert-contabil, ss. Valer Herlea, ss. Dr. Ed. Sculy-Logotheti.

Adresa abonatului:

895

D. Dr. C. Dărămuș, medic

Alba-Iulia

Intreprinderile Forestiere Rom. S. A.
Cluj, Regele Ferdinand No. 38.

Se ocupă cu exploatarea de păduri, cu industrializarea lemnului și finanțarea întreprinderilor similare.

Capital social lei 65,000.000. — Uzine :
Leșnic, Coșnea, Cloșani, Valea Drăganului (Poeni).

"EBEDA" S. A.

CLUJ, STR. IAȘILOR Nr. 14.

Prima fabrică română de **PLAPOME**, saltele, vestiminte de pat, vată și pentru prelucrare de pene aranjată cu curent electric.

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

Mare depozit de lămpi și material electric!

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL

Schmoll-Pasta

este cea mai bună cremă de ghetă
Brașov, Strada Lungă No. 59.

ȘAMPANIE

MAJESTIC

Prima fabrică română de șampanie în Ardeal

BRAȘOV

Magazin de încălțăminte

PETRE S. BACIU

București, Strada Academiei No. 16.

Se găsec gata și comanda se efectuează prompt.

Produsele

fabricei de bere

CZELL DIN CLUJ

(Mănăstur)

bera albă

și bera din

malț dublu

„URSUS”

„HERCULES”